

Prisutnost droga u životima mladih: primjer grada Splita

Zečić, Ira

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:423203>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

PRISUTNOST DROGA U ŽIVOTIMA MLADIH: PRIMJER
GRADA SPLITA

IRA ZEČIĆ

SPLIT, 2021.

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU
JEDNOPREDMETNI STUDIJ SOCIOLOGIJE
DRUŠTVENE PROMJENE

ZAVRŠNI RAD

PRISUTNOST DROGA U ŽIVOTIMA MLADIH: PRIMJER
GRADA SPLITA

Mentorica:

izv. prof. dr. sc. Gorana Bandalović

Studentica:

Ira Zečić

Split, rujan 2021.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. TEORIJSKI OKVIR RADA	3
2.1. Etiologija i razvoj ovisnosti	3
2.1.1. Što se događa nakon početnog uzimanja droge?	3
2.1.2. Rizični i zaštitni čimbenici zlouporabe droga	4
2.2. Uloga obitelji u razvoju ovisničkih ponašanja	5
2.2.1. Religioznost, obiteljski čimbenici i zloupotreba droga kod mladih	7
2.2.2. Spolne razlike u odnosu obiteljskih karakteristika i mladih konzumenata	8
2.3. Elektronska glazba i droge: rave subkultura	10
2.3.1. Ecstasy – faktor “normalizacije”	12
2.4. Pedagoški aspekt problema ovisnosti kod mladih	12
2.4.1. Psihološki aspekt ovisnosti	13
2.5. Veza između osobnosti i korištenja droga	13
2.6. Rasprostranjenost i učestalost konzumiranja psihoaktivnih supstanci kod mladih u obrazovnim institucijama	14
2.7. Zluporaba opojnih droga među mladima na području grada Splita	16
2.8. Stavovi mladih konzumenata o drogama	19
2.8.1. Društveni kontekst formiranja stavova mladih prema drogama	19
2.8.2. Spremnost konzumenata na tretman	19
3. METODOLOŠKI I EMPIRIJSKI ASPEKTI RADA	21
3.1. Predmet i ciljevi istraživanje	21
3.2. Hipoteze istraživanja	21
3.3. Metoda istraživanja	22
3.4. Uzorak	22
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	24
5. ZAKLJUČAK	37
6. LITERATURA	39
7. METODOLOŠKA ARHIVA	40
7.1. Upitnik korišten u anketnom istraživanju (2021.)	40
7.2. Protokol korišten u istraživanju (2021.)	48
SAŽETAK	49
SUMMARY	50
BILJEŠKA O AUTORICI	51

1. UVOD

Za početak treba naglasiti da su droge supstance koje mijenjaju psihičko i/ili fizičko stanje osobe. Droge mogu utjecati na način na koji mozak konzumenta radi, na njihove osjećaje i ponašanje, te na njihovo razumijevanje i osjetila. To ih čini nepredvidivima i opasnima, osobito za mlade. Učinci droga su različiti za svaku osobu i svaka droga ima drugačiji učinak. Ovisnosti o drogama, alkoholu i igrama na sreću treba smatrati jednim od najozbiljnijih javnozdravstvenih i sociopatoloških problema mladih modernog svijeta. Iako je ovisnost o drogama jednako ovisnost kao i alkoholizam, ipak se u praksi znatno razlikuje od poremećaja izazvanih alkoholom. U razvijenim zemljama nema društveno prihvaćene uporabe droga, no s iznimkama poput alkohola, duhana i sličnog. Također ne postoji umjerena potrošnja droga koju bi društvo prihvaćalo, te branilo i propagiralo. Društvena reakcija na drogu je intenzivna i agresivna. Kada u ovom radu govorimo o konzumiranju droge, mislimo na specifičan, suvremeni oblik upotrebe droga. Mislimo na konzumiranje droge u skupini mladih ljudi, čak i djece koji tvore posebnu supkulturu odbačenu od društva. Konzumacija droge započinje ako dijete ili mlada osoba nema odgovarajući uzor i oslonac u obitelji i društvu. Zbog toga se konzumacija droge najčešće pojavljuje kod mladih ljudi i djece koji su već prije pokazivali asocijalne poremećaje ponašanja ili kod onih koji potječu iz razorenih obitelji (Hudolin, 1986: 289).

U konačnici tema ovog završnog rada je prisutnost droga u životima mladih na primjeru grada Splita te ćemo isto i ispitati. U uvodnom djelu govoriti ćemo općenito o drogama i njihovoj konzumaciji među mladom populacijom. U idućem poglavlju, pod nazivom Etiologija i razvoj ovisnosti, proučiti ćemo što se točno događa nakon početnog uzimanja droge, te rizične i zaštitne čimbenike u svezi s zluporabom droga. Nakon upoznavanja s rizičnim i zaštitnim čimbenicima bitno je proučiti ulogu obitelji u razvoju ovisničkih ponašanja, što je i ime sljedećeg poglavlja. U ovom dijelu rada govoriti ćemo o religioznosti, obiteljskim čimbenicima, zlupotrebi droga kod mladih, te o spolnim razlikama u odnosu obiteljskih karakteristika i mladih konzumenata. Iduće poglavlje se odnosi na pojavu nove mladenačke supkulture ili rave supkulture koja je nastupila na scenu uz pojavu elektronske glazbe i "normalizacije" ecstasya. S obzirom na pojave novih supkultura vezanih uz sredstva ovisnosti bitno je istražiti pedagoški i psihološki aspekt problema ovisnosti kod mladih. Također je bitno uvidjeti vezu između osobnosti i korištenja droga, te rasprostranjenost i učestalost konzumiranja psihoaktivnih supstanci kod mladih što su sljedeća dva poglavlja u ovom radu.

U idućem dijelu rada iščitavamo stavove mladih konzumenata o drogama te njihovu spremnost na tretman. Na kraju teorijskog dijela ovog završnog rada prelazimo na empirijski dio; metodološke aspekte (hipoteze i ciljeve ovog rada) i rezultate istraživanja, koje smo analizirali i objasnili. Na samom kraju ovog rada imamo zaključak o cjelokupnoj temi, metodološku arhivu korištenu za istraživanje, te je zapisana literatura iz koje je teorijski dio iščitao.

Također ćemo ispitati koji su to mnogi motivi i životne situacije zbog kojih osobe započinu s ovisničkim ponašanjem, te neki i nastave s takvom vrstom ponašanja. Naravno pamćenog doživljaja (iskustvo “drogiranosti”) te jednostavnost, efikasnost i brzina kojom osoba konzumirajući sredstva ovisnosti može mijenjati svoje raspoloženje, stanje svijesti i doživljavanje stvarnosti je ono što “iznutra” motivira i vodi prema bolesti ovisnosti. Između ostalog bitno je i definirati zlouporabu “droga”; a možemo je definirati kao neprirodan, visokorizičan i društveno neprihvatljiv način zadovoljavanja ljudske potrebe za ugodom ili ublažavanjem negativnih osjećaja (Sakoman, 2009: 194).

2. TEORIJSKI OKVIR RADA

2.1. Etiologija i razvoj ovisnosti

Učestalost zlouporabe droga i drugih sredstava ovisnosti ovisi o stavovima prema upotrebi određenih sredstava, o njihovoj ponudi i dostupnosti na tržištu, te o kvaliteti života koja utječe na potražnju i raspodjelu potrošnje određenih sredstava ovisnosti. Mladi ljudi i općenito ljudska bića su znatizeljne naravi, te teže novim doživljajima i iskustvima, a najteže im se kontrolirati u ponašanjima koja rezultiraju direktnim doživljavanjem užitka. Ako se zadovoljavanje potreba za ugodom ne osigura na "prirodan" način, a dijete ili mlada osoba ne bude adekvatno upućena u sve opasnosti kojima se izlaže "drogiranjem", u područjima u kojima je laka dostupnost droga i drugih sredstava povećat će se rizik od inicijalnog konzumiranja droga (Sakoman, 2009: 194).

2.1.1. Što se događa nakon početnog uzimanja droge?

Početna uporaba droga, koja kasnije može dovesti do ovisnosti, u većini slučajeva počinje u ranoj adolescenciji, odnosno u razvojnoj fazi djece čija sposobnost rasuđivanja i donošenja odluka još nije u potpunosti razvijena, pa odgovornost za takav razvoj snose sustavi koji imaju dužnost brinuti za djecu: obitelj, škola, zdravstvene i druge institucije društva. Ako se kontinuirano nastavi konzumiranje droga; na kraju konzumacija dolazi na vrh popisa važnosti željenih ponašanja i potreba. U isto vrijeme se gubi interes za druge aktivnosti (osobito obveze) koje ne rezultiraju neposrednim i tako intenzivnim užitkom pa ih osoba zanemaruje i izbjegava. Na taj način se konzument udaljuje od prirodnih, zdravih i društveno prihvatljivih izvora podražaja koji bi rezultirali "zaslužnim" osjećajem zadovoljstva, te je izložen neugodnim reakcijama okoline (obitelj, škola, zajednica) koja ga kažnjava zbog poremećenog ponašanja i sve slabijeg društvenog funkcioniranja. Kako bi se zaštitili od neugodnih obiteljskih reakcija i stigmatizacije, konzumenti vješto prikrivaju uporabu sredstava ovisnosti. S obzirom da se prava istina ne zna, intervencije u društvu i okolini su neprikladne, popraćene sukobima, što rezultira udaljenošću konzumenta od njegove obitelji i bližnjih, te sve većom privrženošću skupini vršnjaka u kojoj se droga konzumira. To u konačnici uzrokuje društvenu izolaciju ovisnika, te kada mozak u konačnici postane ovisan, nastaju brojne specifične promjene u mentalnom funkcioniranju te zdravstvene i socijalne posljedice kao komponente

kliničke slike bolesti. Rezultati neuroznanstvenih istraživanja provedenih u posljednjih 25 godina potvrdili su da je ovisnost o drogama kronična bolest mozga (Sakoman, 2009: 195).

2.1.2. Rizični i zaštitni čimbenici zlouporabe droga

Istraživanje autora Baera i Corrada iz 1974. godine potvrdilo je da su djeca koja su imala nesretno djetinjstvo najčešće postala ovisna o drogama i drugim sredstvima ovisnosti, često su bila fizički kažnjavana, majke su im bile zaposlene, te su imali više slobode kao tinejdžeri; bili su obeshrabreni u dovođenju prijatelja kući na druženje, njihovi su roditelji iskazali manje interesa za njihovo školovanje, religija je bila manje bitna u obiteljskom životu i postojala je veća tendencija odobravanja ranog stupanja u seksualne odnose (Baer i Corrad, 1974 prema Sakoman, 2009: 196).

Djeca koja su u predadolescentnom razdoblju upućena u proces donošenja kvalitetnih odluka pa se njihovo ponašanje samosvjesno kontrolira razmišljanjem i uzročno-posljedičnim prosuđivanjem i ako njihova je savjest pravilno izgrađena da razlikuje "dobro i zlo", mnogo lakše i uspješnije kontroliraju ponašanja usmjerena na izravno doživljavanje užitka i otpornija su na negativne vanjske utjecaje. Adolescenti s opisanim karakteristikama, ako kasnije kroz život počnu konzumirati droge, obično će brzo odustati, ali ako su zbog nekih posebnih razloga nastavili konzumirati sredstva ovisnosti, u mogućnosti su dugo držati to ponašanje pod kontrolom. Postoje razni zaštitni i rizični čimbenici koji u životu osoba utječu na odluke donesene u vezi s konzumiranjem sredstava ovisnosti (Sakoman, 2009: 196).

U zaštitne čimbenike zlouporabe droga ubrajamo čvrstu i pozitivnu obiteljsku povezanost, roditeljski nadzor nad aktivnostima svoje djece i njihovih vršnjaka, određena pravila ponašanja koja se kontinuirano provode unutar obitelji, uključenost i angažiranost roditelja u životima njihove djece, školski uspjeh, čvrstu povezanost s institucijama poput škole i vjerskih organizacija, te prihvaćanje i usvajanje utvrđenih normi o uporabi droge. No s druge strane u rizične čimbenike zlouporabe droga svrstavamo kaotično obiteljsko okruženje, osobito ono u kojem roditelji zloupotrebljavaju droge ili pate od mentalnih bolesti, neučinkovito roditeljstvo, osobito s djecom teške prirode (naravi) ili s poremećajima u ponašanju, nedostatak odnosa roditelj-dijete, te nedostatak odgoja, neprimjereno, povučeno ili agresivno ponašanje u učionici, školski neuspjeh, loše vještine snalaženja i funkcioniranja u društvu, druženje s vršnjacima koji su skloni devijantnom ponašanju, te percepcija odobravanja konzumacije

droga u obitelji, na poslu, u školi, među vršnjacima i u zajednici. Programi prevencije trebali bi ojačati zaštitne čimbenike i smanjiti utjecaj čimbenika rizika. Iako bi obitelj trebala biti prvi stup prevencije ovisnosti, nažalost taj sustav svojom patologijom ili disfunkcijom može biti jedan od značajnih čimbenika koji povećavaju rizik da se djeca okrenu putu koji vodi do teške, kronične i ponavljajuće bolesti (Sakoman, 2009: 196).

2.2. Uloga obitelji u razvoju ovisničkih ponašanja

Najbitniju ulogu u programima prevencije ovisnosti ima obitelj. Funkcionalna obitelj temeljni je stup zaštite, a bolesna i teško disfunkcionalna izvor brojnih faktora rizika (Sakoman, 2009: 196). Funkcionalna obitelj je sustav u kojem roditelji imaju vještinu prilagođavanja odgojnih pristupa prema različitosti ekspresije ponašanja djeteta koje proizlazi iz genetskog nasljeđa, a da njihov utjecaj pozitivno pridonese oblikovanju kvalitetne osobnosti buduće odrasle osobe; roditelji moraju pažljivo planirati svoje aktivnosti i obaveze kako bi svojoj djeci posvetili dovoljno vremena potrebnog za provođenje odgoja i održavanje uvida u sve bitne stvari i događanja u životu svoje djece; od malih nogu je uspostavljena i u kontinuitetu održavana osjećajna povezanost roditelja i djece temeljena na bezuvjetnoj ljubavi i poštovanju, te u kojoj vlada topla i ugodna atmosfera u kojoj se djeca osjećaju sigurnom. Roditelji s pozicije autoriteta postavljaju djeci razumne granice između onoga što smiju i ne smiju i dosljedni su u svojim zahtjevima koje im postavljaju; roditelji omogućavaju svojoj djeci da se uz njihovu potporu, razumijevanje i nadzor, osamostaljuju i odrastaju, učeći ih samostalno donositi odluke i spremnosti prihvaćati sve više obaveza i odgovornosti; roditelji pomažu djeci izgraditi kvalitetan sustav vrijednosti učeći ih što je zapravo najvažnije u životu i što se ne bi smjelo činiti ako žele biti zdravi; oni uče djecu potrebnim socijalnim i drugim vještinama, te im pomažu da razviju samopouzdanje, samopoštovanje i pozitivnu sliku o sebi. U okviru toga očekuje se da izgrade stav da uzimanje sredstava ovisnosti ugrožava kvalitetu i dužinu života, zdravlje, prirodno doživljavanje radosti i odrastanje u adolescentnoj dobi. Za pozitivno utjecajan odgoj nužno je odvojiti dovoljno kvalitetnog vremena koje roditelji posvećuju svojoj djeci (Sakoman, 2009: 197).

Svaka obitelj čije je dijete postalo ovisno o nekim sredstvima ovisnosti ima svoje posebnosti, no većina se može klasificirati u jedan od četiri modaliteta obiteljske disfunkcije (Sakoman, 2009: 198):

1. Loš ili neprilagođen odgojni pristup u odnosu na individualne ili specifične potrebe pojedinog “normalnog” djeteta;

2. Neprilagođeni odgojni pristup prema djeci koja su rizična i teže odgojiva zbog “teške” prirode ili imaju posebne potrebe;

3. Izostanak bilo kakvog odgoja ili izloženost djece patnji i frustracijama zbog teškog poremećaja strukture obiteljskog sustava (raspad obitelji, psihopatologija roditelja, bolest obiteljskih odnosa, zlostavljanje ili zanemarivanje djece);

4. Izostanak adekvatne prilagodbe odgojnog pristupa razvojnoj fazi odrastanja djeteta.

Nadalje, postoji pet vrsta neprimjerenih odgojnih pristupa, te ih je bitno moći prepoznati. Prvi neprimjereni odgojni pristup je suviše zaštitnički, drugi je autoritarni, treći je preliberalni, četvrti se odnosi na teško "bolesne obitelji", te zadnji koji se odnosi na neprilagođeni pristup prema djeci rizičnoj zbog njihove “teške prirode”. Ove vrste neprimjerenih odgojnih pristupa mogu se prepoznati po određenim karakteristikama (Sakoman, 2009: 198):

1. Suviše zaštitnički, posesivni pristup s namjerom da se pretjeranom ljubavi i stalnim “služenjem” djetetu i ispunjavanjem želja, bez pravoga roditeljskog autoriteta i određivanja granica, dijete nastoji održati u simbiotskom odnosu (otežan separacijski proces u adolescenciji, nerazvijen identitet a time i slabija otpornost na vanjske utjecaje).

2. Autoritarni pristup; previše kontrole, očekivanja, sužen prostor za samostalno donošenje odluka, viša razina stresa, nema prostora za autonomiju, usmjeravanje na poželjno ponašanje postiže se pretežito prijetnjama i strahom što može rezultirati u tinejdžerskoj dobi sukobom s roditeljima te prkosnim i buntovnim ponašanjem.

3. Preliberalni pristup; previše slobode, nema jasnih granica, sve je dopušteno pa je separacija prerana, prenapla, a odrastanje i osamostaljenje nije praćeno potrebnim nadzorom.

4. Ujedno postoje i teško “bolesne obitelji” koje su izvorište patnji i nesreće umjesto ugodne brige i odgoja djece.

5. Među ostalim odgoj može biti disfunkcionalan zbog neprilagođenog pristupa prema djeci rizičnoj zbog “teške naravi”.

Ljubav koja se u kvaliteti mijenja iz ljubavi koja štiti i čuva u ljubav koja omogućuje, olakšava i potiče proces osamostaljivanja je ono što je važno za uspješan odgoj. Odvajanje i

odrastanje nakon puberteta proces je koji traje godinama. Ako je u to vrijeme dijete ugušeno prevelikom kontrolom, posesivnom ljubavlju, ako mu se stvara osjećaj krivnje jer se odvaja od roditelja, ako su roditelji previše zaštitnički nastrojeni, pokušavajući ga držati što je više moguće uz sebe i što manje u društvu s vršnjacima, onda ga lišavaju procesa normalne socijalizacije, te onemogućavaju djetetov daljnji razvoj kao individualne funkcionalne osobe. Među brojnim mjerama kojima se nastoje smanjiti pojavnost ovisnosti možda bi najkorisnija bila djelovanje s ciljem da se poboljša funkcionalnost obiteljskog sustava (Sakoman, 2009: 201).

2.2.1. Religioznost, obiteljski čimbenici i zloupotreba droga kod mladih

Zbog izrazite složenosti ovisnosti kod mladih osoba i razno raznih utjecajnih čimbenika, u ovome dijelu rada ćemo se fokusirati na dva faktora: obiteljske čimbenike i osobnu religioznost (Greblo, 2005: 2).

Obiteljski čimbenici

Prilikom identifikacije prediktivnih faktora zloupotrebe droga na prvom mjestu ističe se važnost obitelji. Istraživanja u ovom području dugo su bila usmjerena na proučavanje utjecaja socio-ekonomskog statusa i sastava obitelji na karakteristike djece, pri čemu je općeprihvaćeno stajalište bilo da maloljetnici neprihvatljivog i neprilagođenog ponašanja dolaze iz necjelovitih obitelji nižeg socio-ekonomskog statusa (Ajduković, 1990 prema Greblo, 2005: 2). Međutim, rezultati novijih istraživanja i iskustva stručnjaka koji rade s ovisnicima ukazuju na to da jednaku pažnju treba posvetiti i cjelovitim obiteljima koje su često opterećene sukobima koji mogu rezultirati negativnim posljedicama (Greblo, 2005: 2).

Roditeljsko ponašanje ostavlja trajne posljedice na psihosocijalni razvoj djeteta. Empirijska istraživanja i klinička promatranja potvrdila su da hirovitost, nedosljednost i roditeljska nezainteresiranost mogu dovesti do toga da dijete počne vjerovati kako svojim ponašanjem ne može utjecati na životne događaje. Usvajanje takvog stava može rezultirati depresivnim simptomima i nizom psihosomatskih reakcija, te ozbiljnijim oblicima psihopatoloških poremećaja i poremećaja ponašanja. Veliki broj istraživača početak konzumacije droga objašnjava kvalitetom odnosa unutar obitelji (Greblo, 2005: 3).

Religioznost

U proučavanju čimbenika povezanih s 'ne' konzumacijom sredstava ovisnosti često se zanemaruje uloga religioznosti, unatoč činjenici da se njezin zaštitni učinak uglavnom empirijski potvrđuje. Prijašnji rezultati istraživanja su pokazali da religiozni mladi ljudi, bez obzira kojoj vjeri pripadaju, u manjoj mjeri posežu za sredstvima ovisnosti (Davids, 1982.; Eckstein, 1978., prema Ćorić, 1998.; Perkins, 1985 prema Greblo, 2005: 3), te je manja vjerojatnost da će se družiti s vršnjacima koji ih koriste (Bahr i Maughan, 1998 prema Greblo, 2005: 3). Unutar psihologije religija je definirana kao "sustav razumijevanja, vjerovanja, ponašanja, obreda i ceremonija kojima se pojedinac ili zajednica postavlja u odnos s Bogom i često u odnos jednih s drugima, te od takvog "sustava" religiozna osoba dobiva niz vrednota prema kojima se ravna i prosuđuje "pravi" svijet (English i English prema Ćorić, 1998 prema Greblo, 2005: 3).

2.2.2. Spolne razlike u odnosu obiteljskih karakteristika i mladih konzumenata

Istraživanja obiteljskih varijabli obično pokušavaju ukazati na važne čimbenike koji su povezani sa zlouporabom supstanci. Jedan od čimbenika je upotreba supstanci od strane roditelja ili braće i sestara, kao i učenje o obiteljskim obrascima upotrebe droga. Takva vrsta ponašanja postaje model za djecu jer su članovi obitelji najčešći uzori. Visok postotak adolescentnih korisnika droga prijavljuje zlouporabu droga u užoj obitelji. Također izvještavaju da imaju roditelje s pozitivnim stavom prema upotrebi supstanci. Sljedeći važan čimbenik povezan s zlouporabom droga kod adolescenata je obiteljska struktura. Odsutnost roditelja iz obitelji zbog prekida, smrti ili razvoda povećava vjerojatnost da će se djeca drogirati. Adolescenti koji žive u obitelji s oba biološka roditelja vjerojatnije će biti povezani s obitelji nego adolescenti koji su iskusili ometajuće učinke razvoda i ponovnog vjenčanja svojih roditelja. Međutim, jednostavna dihotomija obitelji na dvije kategorije, jednoroditeljsku i dvoroditeljsku, pretjerano je pojednostavljenje, što otežava ilustriranje obiteljske dinamike. Zato se prilikom istraživanja bolje koncentrirati na odnose između članova obitelji, a ne na formalnu obiteljsku strukturu (Brajša-Žganec i sur., 2002: 336).

Važno je naglasiti da je način na koji adolescent doživljava okolinu u kojoj odrasta, uključujući ponašanje roditelja, bolji prediktor kasnijeg prilagođavanja od najobjektivnijih mjera okoline. Kvaliteta veze između roditelja i adolescenta pozitivno utječe na smanjenje delinkventnih aktivnosti i na zaštitu adolescenta od početka korištenja ilegalnih droga. Nadzor

roditelja, uz snažnu podršku roditelja, najbolji je zaštitni faktor od devijantnog ponašanja adolescenata. Slabije nadgledanje roditelja i neadekvatna roditeljska podrška povezani su sa svim vrstama neprimjerenog ponašanja djeteta: učestalo problematično ponašanje u školi, devijantno ponašanje, pušenje cigareta i pijenje alkohola. Obiteljska kohezija i obiteljski sukob također su važni obiteljski čimbenici koji se odnose na zlouporabu opojnih droga kod adolescenata. Kohezija je stupanj predanosti, pomoći i podrške koji obiteljski članovi pružaju jedni drugima (Brajša-Žganec i sur., 2002: 337).

Sljedeći važan obiteljski čimbenik koji se odnosi na zlouporabu opojnih droga kod adolescenata je obiteljska interakcija koja se definira kao slobodno vrijeme provedeno zajedno s obitelji, kao i kolektivne obiteljske aktivnosti. Socijalizacija rodne uloge vodi adolescentne djevojke prema tome da budu više vezane za svoje roditelje i zbog toga podložnije utjecaju svojih roditelja. Adolescentne djevojke smatraju da su porodična kohezija i češće obiteljske aktivnosti vrlo važne, a obje su povezane s rjeđom upotrebom supstanci (pušenje, pijenje i drogiranje). Različite studije pokazale su da su dječaci gurnuti prema neovisnosti i izolaciji, potiču se na eksperimentiranje, iskustvo i rizik; dok se djevojke potiče na povezanost s drugima i ovisnost dok ih se nadzire, štiti i štiti. Dječaci se obično doživljavaju kao "cool", "pametni" i "odrasliji" ako piju alkohol. Djevojke koje su koristile ilegalne droge imaju ekstremnije i negativnije društvene reakcije od dječaka koji pokazuju slično ponašanje. Smatraju se manjkavima u obavljanju svoje tradicionalne uloge i kao njegovatelja u kući i kao čuvara visokih moralnih standarda u društvu. Također je istaknuto u nekim istraživanjima da adolescenti preuzimaju kontrolu nad svojim društvenim okruženjem, dok su djevojke pod utjecajem okoline; što im nameće granice prihvatljivog ponašanja koje je, u usporedbi s adolescentima, obično restriktivnije. Smatraju se manjkavima u obavljanju svoje tradicionalne uloge i kao njegovatelja u kući i kao čuvara visokih moralnih standarda u društvu (Brajša-Žganec i sur., 2002: 338).

Studije pokazuju da su obitelji žena koje koriste droge i delinkventne osobe više disfunkcionalne od obitelji muškaraca koji koriste droge i delinkventa (Brajša-Žganec i sur., 2002: 346). Nalazi iz literature pokazuju da je, na primjer, zajedničko jedenje obiteljskih večera povezano s manje delinkvencije, što se može objasniti činjenicom da zajedničko jedenje obroka može biti dio svakodnevnog rutine koja pruža strukturu i stabilnost obiteljskom životu za dijete i može roditeljima pružiti više mogućnosti za interakciju, savjetovanje i nadzor njihove djece na svakodnevnoj osnovi. Općenito, veći postotak adolescentnih dječaka u usporedbi s adolescentnim djevojčicama uzima drogu, osobito na razini češće / teže upotrebe. Adolescenti

češće odobravaju upotrebu supstanci. Međutim, rezultati jedne studije pokazuju da je vjerojatnije da će djevojke u adolescentskom uzrastu, kada počnu koristiti drogu, imati veći rizik za razvoj ovisnost o drogama od adolescenata. Drugim riječima, adolescentne djevojke uglavnom koriste droge manje od dječaka, ali one koje počinju koristiti droge češće postaju ovisne, što je povezano s nižom obiteljskom kohezijom i manjim brojem zajedničkih obiteljskih aktivnosti u usporedbi s obiteljskim odnosima dječaka adolescentnog uzrasta (Brajša-Žganec i sur., 2002: 347).

2.3. Elektronska glazba i droge: rave subkultura

Različite vrste droga oduvijek su usko povezane s brojnim supkulturama, posebno mladenačkom, najčešće posredovanom glazbom i stilom, a vrste i način na koji se koriste droge važni su elementi kojim se takvi društveni svjetovi definiraju. S jedne strane, uloga droge može biti čisto funkcionalna, u smislu omogućavanja dodatne energije za rad ili dugotrajan ples te kao inspiracija kod kreativnoga stvaranja, a s druge strane odabir određenih droga i načina korištenja izražava specifičan pogled na svijet, posredujući određeni životni stil (Krnić, 2013: 92). U hipi kulturi, droga je bila blisko povezana s političkim vrijednostima, pa su halucinogeni poput LSD -a percipirani kao sastavni dio otpora protiv normi zapadnog društva. Dok za mnoge punkere sredinom 1970-ih godina različiti stimulansi predstavljali su dio supkulturnog etosa, to jest na taj način su izražavali odbacivanje dominantnih vrijednosti i izraz prijezira prema lobiju (Krnić, 2013: 92/93).

Mnogi autori posljednjih petnaestak godina govore o fenomenu “normalizacije” droga među mladim ljudima. Kada govorimo o "normalizaciji" droga mislimo na događaj kada korištenje prestaje biti marginalna aktivnost specifičnih značenja vezanih za pobunu nego postaje dijelom svakodnevnoga života različitih skupina mladih (Parker i sur., 1998 prema Krnić, 2013: 93). Oni “normalizaciju” identificiraju kroz nekoliko karakteristika: veća dostupnost; povećano konzumiranje, neovisno o spolu i klasi; raširenost; opća informiranost; ukorijenjenost u slobodnom vremenu (Krnić, 2013: 93). Društvena reakcija na rave-kulturu je uglavnom negativna, te glavni argument odnosi se na izloženost fizičkom i moralnom riziku koji proizlazi iz uporabe droga. Javnozdravstveni diskurs se najviše temelji na označavanju rave kulture kao sredine u kojoj prevladava opsežna upotreba droga, skrećući pozornost na brojne društvene i zdravstvene rizike koji proizlaze iz takve prakse (Yacoubian i sur., 2004.; Kelly, 2005 prema Krnić, 2013: 95). Temelj rave-kulture je iskustvo posredovano glazbom,

plesom i vrlo često drogom. Takva iskustva proizlaze iz složenog ispreplitanja različitih praksi, od kojih svaka ima važnu ulogu, a droga je, uz glazbu i ples, nedvojbeno jedna od njih (Krnić, 2013: 96).

Farmakološka svojstva MDMA-a potiču otpuštanje veće količine serotonina i dopamina u mozgu nego što je to uobičajeno, čime direktno utječe na raspoloženje i stanje svijesti. Mnogi koji su tu drogu uzimali svjedoče o sličnim iskustvima o kojima je govorio i sam Shulgin ("otac" ecstasya) opisujući izrazito ugodan, ponekad euforičan osjećaj praćen povećanom empatijom i snažnom povezanošću s drugima, ali i velikom količinom fizičke energije. Neki autori primjećuju kako djelovanje ecstasyja potiče ljude na povećanu kooperativnost i grupnu solidarnost zbog koje dolazi do ukidanja društvenih granica uobičajenih u široj društvenoj strukturi (Krnić, 2013: 96). Promjena u ponašanju izazvana ecstasyjem donijela je revoluciju koja uključuje stjecanje osobne moći i stvaranje prostora solidarnosti. Iako je iskustvo potaknuto ecstasyjem do određene mjere individualno; ono se najčešće događa u kolektivu koji je za mnoge ključan faktor zbog osjećaja pripadnosti i povezanosti kao centralnog aspekta tog iskustva (Krnić, 2013: 97).

Mnogi ljudi misle da je upravo ecstasy odgovoran za stvaranje rave-kulture i da bez njega možda nikad ne bi ni nastala ta vrsta supkulture. No, s obzirom na činjenicu da je ecstasy sintetiziran već početkom 20. stoljeća, a u rekreacijsku uporabu stupio već krajem 1960-ih godina, jasno je da je specifičan kulturni kontekst definiran mnogim drugim čimbenicima bio potreban da bi droga postala dio novog kulturnog pokreta mladih. Prakse vezane za uporabu droge su većinom uvijek složene i pretpostavljaju različite tehnike, vještine i određene kompetencije koje se značajno razlikuju u smislu "iskustva", ali i vrste scena na kojima se takve prakse odvijaju. Svi ti elementi utjecat će na oblik iskustva koje će pojedinci doživjeti. Takve vrste aktivnosti utječu na konstrukciju i transformaciju identiteta koja se odvija pod utjecajem ekstatičnih stanja i čiji efekt ne prestaje u trenutku izlaska iz kluba, kafića i slično (Krnić, 2013: 98). Iskustvo ravea povezano je s ecstasyjem za mnoge sudionike, no za neke sudionike to je više od farmakološkog učinka koji takvo iskustvo ne definira, već ga samo nadopunjuje i pomaže u uspostavljanju solidarnosti koja proizlazi iz drugih zajedničkih aktivnosti u kojem sudjeluju drugi sudionici ili u ovom slučaju "raveri" koje najčešće povezuje centralna praksa rave kulture; što je ples (Krnić, 2013: 99).

2.3.1. Ecstasy – faktor “normalizacije”

Pojava rave kulture donijela je veliku promjenu u kulturi droga, zamijenivši "teške", fizički ovisne tvari s onim što neki nazivaju "lakšim" drogama, te je to dovelo do procesa "normalizacije". Proces "normalizacije" vuče korijene iz kasnih 1980-ih godina, kada je ecstasy počeo igrati vrlo važnu ulogu u pomicanju uporabe droga s margina u središte aktivnosti mladih. Mnoge studije su pokazale da se u klubovima i na raznim partyima koristi čitav niz supstanci, poput kokaina, LSD-a, amfetamina i marihuane, no ipak sintetička droga ecstasy ili MDMA je kroz njenu rasprostranjenost prevladala kao zaštitni znak rave-kulture (Krnić, 2013: 94).

Unatoč tome što se MDMA ili ecstasy najprije upotrebljavao u SAD-u, u kućnom okruženju s bliskim ljudima, na sličan način kao i kanabis; tek u drugoj polovici osamdesetih godina u Velikoj Britaniji ecstasy postaje povezan s elektroničkom glazbom i kulturom. Od tog trenutka do danas, ecstasy je postao najpopularnija droga nakon marihuane, te se koristi gotovo isključivo u klubovima i na rave partyima kao “plesna droga”. Negativno i napuhano medijsko izvještavanje o ecstasyju i njegovoj konzumaciji ustvari je ohrabrilo mlade ljude da eksperimentiraju s drogom, umjesto obeshrabrilo (Krnić, 2013: 95).

2.4. Pedagoški aspekt problema ovisnosti kod mladih

Problem ovisnosti kod mladih osoba je psihološki i sociološki uvjetovan, te postaje vrlo aktualan problem. U današnje vrijeme u supkulturi mladih u sastavni dio društvenog funkcioniranja spada pušenje, alkohol i droga. Svaka ovisnost sadrži nekoliko različitih faza. Prva faza je eksperimentiranje, kada osoba prvi put konzumira određenu drogu. Druga faza je povremena upotreba u raznim prilikama, kada osoba ide na rave party ili u klub. Treća faza je redovita konzumacija, kada osoba na dnevnoj bazi konzumira drogu. Četvrta faza je kemijska ovisnost kada osoba ne može bez određene droge, te je karakterizira potreba za povećanjem doza. Kada govorimo o ovisnicima, mislimo na populaciju koja je već u četvrtoj fazi, no ne postoji čvrsta granica između treće i četvrte faze, te se proces prijelaza iz redovne konzumacije u ovisnost se događa gotovo neprimjetno (Bognar, 2005: 114).

Korištenje droga kao opijata intenzivnije je počelo u drugoj polovici dvadesetog stoljeća najprije u SAD-u, a zatim u Europi. Počelo je masovnijom uporabom marihuane među

mladima i nastavilo se jačim psihostimulansima. Procjena je da u Hrvatskoj ima oko 6000 ovisnika o ilegalnim drogama ili 1,2% i oko 35 000 povremenih korisnika ili 7% (Bognar, 2005: 115).

2.4.1. Psihološki aspekt ovisnosti

Glasser ovisnost definira kao zadnju fazu osobe koja nije uspjela zadovoljiti svoje osnovne potrebe. Prethodne faze ili stadiji su materijalno osigurana osoba, ali koja je tek djelomično razvila svoje ljudske potencijale, osoba koja odustaje od nastojanja za vlastitom samorealizacijom, osoba s poremećajima i naposljetku negativno ovisna osoba. On naglašava da je to rezultat vlastite (ne) aktivnosti i osoba uvijek može ispočetka okrenuti proces događanja u pozitivnom smjeru. On iz tog razloga govori i o takozvanim pozitivnim ovisnostima kao što su trčanje, šetanje sa psom ili treniranje nekog sporta (Glasser prema Bognar, 2005: 116).

2.5. Veza između osobnosti i korištenja droga

Istraživanja pokazuju da postoje brojni i različiti čimbenici koji utječu na zlouporabu droga. Autori Hawkins, Catalano i Miller dijele ove čimbenike rizika u dvije kategorije. Prva kategorija čimbenika se odnosi na društvene i kulturne čimbenike koji pružaju pravna i normativna očekivanja od ponašanja, dok druga kategorija čimbenika uključuje intrapersonalne i interpersonalne čimbenike (Hawkins, Catalano i Miller, 1992 prema Šakić i sur., 2013: 652).

Traženje nekakvih vrsta senzacija i ljutnje je jedno od osobina ličnosti koje pokazuju snažne veze s konzumacijom droga. Istraživanjima kroz povijest je utvrđeno da je potraga za senzacijama biološki utemeljena, te se može opisati kao potraga za novim, kompleksnim i intenzivnim osjećajima i iskustvima. Ujedno osobe koje traže takve vrste senzacija moraju biti spremne za preuzimanje fizičkih, društvenih, pravnih i financijskih rizika zbog toga. Istraživanja Zuckermana, Rosenblitta, Solera, Johnsona i Quadagne su utvrdila da su muškarci skloniji traženju senzacija od žena (Šakić i sur., 2013: 652), te da su skloniji rizičnom

ponašanju (Arnold, Fletcher i Farrow, 2002.; Rolison i Scherman, 2002 prema Šakić i sur., 2013: 652).

Osobine traženja senzacija i bijesa (ljutnje) pokazuju poveznicu s (ne) devijantnim vršnjacima koji konzumiraju drogu. Jedan od glavnih faktora rizika u vezi konzumacije droga među mladim ljudima je povezanost i bliskost s vršnjacima koji konzumiraju sredstva ovisnosti. Ovi nalazi govore da postoji mogućnost da potrazi za senzacijama i ljutnji doprinosi neizravno povezivanjem s vršnjacima koji su konzumenti (Šakić i sur., 2013: 653). Ljutiti mladi ljudi mogu nastojati pronaći druge ljute mlade ljude i stvoriti grupe vršnjaka s njima. Postoji velika vjerojatnost da članovi takvih grupa međusobno pojačavaju izražavanje ljutnje. Njihova solidarnost i zajedništvo koje povezuju zajednički osjećaji mogu rezultirati konzumacijom droga, osobito ako mladi ljudi smatraju da će takvim ponašanjem izazvati autoritet i pokrenuti bunt (Oetting i Lynch, 2003 prema Šakić i sur., 2013: 654).

2.6. Rasprostranjenost i učestalost konzumiranja psihoaktivnih supstanci kod mladih u obrazovnim institucijama

Razna istraživanja su potvrdila da mladi ljudi tokom svog razvoja eksperimentiraju s konzumacijom psihoaktivnih tvari. Brlas definira psihoaktivnu tvar kao supstancu koja utječe na središnji živčani sustav mijenjajući mentalno i psihičko funkcioniranje osobe (Brlas, 2010 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 36). Postoji nekoliko različitih kategorizacija psihoaktivnih supstanci (droga). Neke tvari možemo razlikovati na temelju njihova podrijetla, što znači da postoje prirodne ili sintetičke. Prirodne psihoaktivne tvari uključuju proizvode biljnog, životinjskog ili mineralnog podrijetla, dok su sintetičke produkt kemijskog procesa. Drugi kriterij za razlikovanje psihoaktivnih tvari je njihov učinak na središnji živčani sustav, a po tom kriteriju razlikujemo psihostimulanse, psihodepresore ili depresore, halucinogene i kanabinoide (Brlas, 2010 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 37).

Kada govorimo o psihoaktivnim tvarima važno je istaknuti da je znanstveno potvrđena činjenica da se radi o tvarima koje utječu na fizičko, fiziološko, psihološko i bihevioralno ponašanje i funkcioniranje konzumenta. Kanabis je najčešće konzumirana ilegalna psihoaktivna tvar, te studije pokazuju 16% doživljene prevalencije u europskim zemljama, dok je u Hrvatskoj ta stopa još viša - 21% (ESPAD, 2016 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 38). Ostale psihoaktivne tvari poput amfetamina, kokaina, heroina itd. koriste se značajno manje, a

stope prevalencije variraju od 1–3% među europskoj mladeži (ESPAD, 2016; Steketee, Jonkman, Berten i Vettenburg, 2013 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 38). Nadalje, postoji poprilično pozitivan stav prema ilegalnim psihoaktivnim tvarima, posebno kada je riječ o kanabisu, za koji mnogi smatraju da ga treba legalizirati, no to uvjerenje se ne odnosi na druge vrste psihoaktivnih tvari (Redmond i Devaney, 2010 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 40).

Dosadašnja istraživanja su zaključila da većina mladih ljudi smatra da je konzumacija psihoaktivnih tvari stvar osobnog izbora. Također je opće poznato da postoji pozitivan pogled na konzumaciju alkohola i marihuane, te većina mladih smatra da marihuana nema neke štetne posljedice pa i odobravaju konzumaciju marihuane u umjerenim količinama. Važno je naglasiti da istraživanja potvrđuju kako pozitivni stavovi i očekivanja od psihoaktivnih tvari mogu rezultirati povećanim rizikom od njihove upotrebe, kao i pri prelasku na problematičnu uporabu i probleme ovisnosti (Ricijaš i Leskovar, 2019: 41). Autori Stoelben, Krappweis, Rössler i Kirch su zaključili da mladi ljudi zapravo znanje stječu konzumacijom, a ne prije uzimanja droga, što je također značajno za tumačenje činjenice da mladi ljudi koji znaju više o psihoaktivnim tvarima također ih više i koriste. Ta činjenica navodi do zaključka da su oni koji se više drogiraju i više informirani o njima. Razlog tome je to što im je ta tema zanimljiva, jer ih tema i aktivnost zaokupljaju, te predstavljaju značajan dio njihova života. Važan element u razvoju statusa njihove vršnjačke skupine je upravo informiranje o različitim psihoaktivnim tvarima i njihovim učincima (Stoelben, Krappweis, Rössler i Kirch, 2000 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 49). Preventivne intervencije u svezi upotrebe psihoaktivnih supstanci s obzirom na razinu prevencije mogu imati različite ciljeve. Neki od ciljeva su povećanje znanja o psihoaktivnim tvarima, smanjenje konzumacije psihoaktivnih supstanci, odgađanje početka prve konzumacije, smanjenje zlouporabe psihoaktivnih tvari, te smanjenje štete prouzročene upotrebom psihoaktivnih tvari (Cuijpers, 2003 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 53).

Istraživanja o djelotvornosti preventivnih programa u području uporabe psihoaktivnih tvari jasno pokazuju da same informacije nisu prikladna komponenta programa (Toumbourou i sur., 2007 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 53). Dobro poznata i znanstveno dokazana činjenica je da programi koji se isključivo temelje na pružanju informacija mogu imati i negativne učinke, osobito povećanu konzumaciju psihoaktivnih tvari (Werch i Owen, 2002 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 53). Informacije jesu i moraju biti važan sastavni dio sveobuhvatnih intervencija, prvenstveno zato što omogućavaju razvoj kritičkog razmišljanja o (ne) zdravom ponašanju i posljedicama izbora u ponašanju, te ih zbog toga treba uključiti na odgovarajući način u program prevencije. To se uglavnom radi u kombinaciji s ostalim

programskim komponentama i poticanjem kritičkog razmišljanja (Faggiano i sur., 2005 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 53).

Znanstvenici su zaključili da opsežne intervencije s više faktora će vjerojatnije imati dugoročni utjecaj na promjenu ponašanja osobe, s obzirom na razne programe prevencije kroz povijest. Prijašnja istraživanja pokazuju da nešto što je djelotvorno na univerzalnoj razini, nije nužno djelotvorno kod populacija s većim rizikom ili kod onih s već postojećim problemima u vezi s upotrebom sredstava ovisnosti (Elliot i sur., 2005 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 53). Najprikladnija dob za uključivanje u preventivne intervencijske programe kod rizičnih populacija je između 11 i 13 godina (Ricijaš i Leskovar, 2019: 53). Nakon pregleda dostupne literature, Faggiano i sur. su zaključili da programi koji se temelje na znanju i emocionalnom obrazovanju još uvijek trebaju daljnja istraživanja, te da se njihova djelotvornost tek treba dokazati. No, s druge strane su zaključili da su najdjelotvorniji oni programi koji se temelje na razvoju vještina u školskom okruženju. (Faggiano i sur., 2005 prema Ricijaš i Leskovar, 2019: 54).

2.7. Zloraba opojnih droga među mladima na području grada Splita

Zloraba droga predstavlja socio-medicinski problem modernog svijeta te stvara posljedice kako za pojedinca, tako i za obitelj i društvo u cjelini. Prema podacima UN-World izvještaja o drogama iz 2006. godine broj konzumenata droge u svijetu može se odrediti na oko 200 milijuna ljudi što je oko 5% svjetske populacije u dobi od 15 do 65 godina. Najraširenije sredstvo ovisnosti je marihuana koju konzumira oko 162 milijuna korisnika, a potom derivati amfetamina koje konzumira oko 35 milijuna korisnika. Broj konzumenata opijata procijenjen je na oko 16 milijuna, od kojih je oko 11 milijuna korisnika heroina, te oko 13 milijuna korisnika kokaina (Majdak i Unković, 2010: 46). U Hrvatskoj je 2005. godine prema prikupljenim podacima tokom istraživanja, u zdravstvenim ustanovama na medicinskom tretmanu bilo 6 668 ljudi zbog ovisnosti o psihoaktivnim tvarima, od čega je čak 1 770 novih ovisnika. Grad Split se neosporno ističe raširenošću ovisnosti o psihoaktivnim tvarima i zlouporabom droge kao društvenim problemima. Na području Splitsko-dalmatinske županije 1997. godine zabilježeno je 820 ljudi liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih tvari (Lalić i sur., 1997 prema Majdak i Unković, 2010: 46). Od ukupnih 820 ljudi, 10.8% tražitelja tretmana čini populacija mladih osoba u dobi od 15 do 19 godina. Također je potrebno naglasiti i tamnu

brojku od oko 40 000 do 50 000 vikend-korisnika marihuane koji nisu evidentirani putem represivnog aparata (Lalić i sur., 1997 prema Majdak i Unković, 2010: 46). Studije ovisnosti pokazuju da se ovisnost razvija iz interakcije niza utjecaja (Thaller i sur., 1999 prema Majdak i Unković, 2010: 46) među kojima su najbitniji utjecaj obitelji i vršnjaka u okolini, i to posebice u doba adolescencije u kojem su kvaliteta odgoja, odnosi u obitelji te interakcija među članovima obitelji od ključne važnosti (Schwebel, 1995 prema Majdak i Unković, 2010: 47). Ujednačeno zadovoljavanje psihičkih, materijalnih, bioloških, socijalnih, duhovnih i kulturnih potreba može pomoći u formiranju osobe koja će se moći prilagođavati izazovima modernih trendova. Mladi ljudi koji su razočarani sobom i/ili svijetom oko sebe, te ne nalaze smisao i svrhu svoga života, pod znatno su većim rizikom prihvaćanja sredstava ovisnosti kao životne alternative (Majdak i Unković, 2010: 46/47).

Članovi obitelji primjerom svoga ponašanja i odnosom među članovima daje shemu budućega ponašanja djeteta. Istraživanja su pokazala da su rizici za pojavu ovisnosti vezani uz prisutnost disfunkcije u obitelji; često svađanje ili druga disfunkcionalna ponašanja; primjenu hladno-permisivnoga stila odgoja koji ima za posljedicu neprijateljsko raspoloženje djeteta, kršenje pravila te stoga nastaje i najveći rizik za razvoj delinkventnoga ponašanja i sklonost konzumaciji sredstava ovisnosti (Ajduković, 1990 prema Majdak i Unković, 2010: 47); nekvalitetnu komunikaciju u obitelji koja udaljava djecu od roditelja te ih prepušta utjecajima izvan obitelji (Itković, 1995 prema Majdak i Unković, 2010: 47); te neorganizirano provođenje slobodnog vremena (uključenost u organizirane izvanškolske aktivnosti ima protektivnu vrijednost) (Raboteg-Šarić i sur., 2002 prema Majdak i Unković, 2010: 47). Zanimanje za obiteljske aktivnosti počinje slabiti, a pritisak za izlaženjem i druženjem u društvu vršnjaka sve je jači. Rizik konzumacije psihoaktivnih tvari pod utjecajem društva bit će značajno povećan ako adolescent nema razvijen jasan i čvrst stav (Sakoman, 1995 prema Majdak i Unković, 2010: 47).

Split se u kontekstu konzumacije psihoaktivnih tvari može "pohvaliti" dugom tradicijom kulture mladih ljudi koja seže iz ranih šezdesetih godina prošloga stoljeća. Sredinom šezdesetih godina, paralelno s nastankom hipijevskoga supkulturnog stila i flower power ideologije, uporaba psihoaktivnih tvari intenzivnije se počinje javljati među učenicama i učenicima završnih razreda srednjih škola, te među mladim umjetnicima. Omiljeno okupljalište mladih osoba u to vrijeme bio je Peristil i kavana Luxor gdje su se odvijale zabave, te kulturna i umjetnička događanja. Pretežito se konzumirao hašiš. Tijekom sedamdesetih godina započela je i konzumacija „teških“ droga (heroina, LSD-a, meskalina) čijom je

uporabom došlo do pojave prvih mladih ovisnika ili "narkomana". Tadašnji korisnici psihoaktivnih tvari istakli su da je razlog njihove konzumacije bio da su na taj način postajali dijelom nečega modernog, članovi svjetskoga pokreta; da je droga bila stvar napretka i uz čiju su konzumaciju bile vezane umjetničke i filozofske rasprave, nasuprot današnjoj mladeži koja konzumira droge radi "đira". U osamdesetima se razvio i fenomen navijačkih skupina koje su također postale utjecajan čimbenik na funkcioniranje kulture mladih ljudi u Splitu, te je pojavom *techno*-glazbe i *rave* supkulture do mladih osoba doprijela i uporaba speeda i ecstasija kao sintetičkih droga koje su jeftinije i dostupne u svakom klubu ili kafiću s takvom usmjerenošću, a nažalost često i pred osnovnim i srednjim školama. Krajem devedesetih godina uporaba heroina je nešto opala zato što se ilegalnim trgovcima kokain pokazao isplativijim; jer ga konzumiraju bogatiji pojedinci mlađe populacije i osobe mlađe srednje dobi) (Majdak i Unković, 2010: 48/49).

Ni danas mladež Splita nema veliki izbor mogućnosti za provođenje slobodnoga vremena. Sadržaji su i dalje pasivni, ne traže poseban angažman ni kreativnost, te i dalje nema dovoljno klubova oko kojih bi se mladi ljudi okupljali. Sve je veći broj ovisnika o heroinu na otocima, u manjim gradovima, pa i selima oko Splita, dok se zamjetan broj „starih“ splitskih ovisnika ("narkomana") odlučuje na ponuđene terapijske tretmane i programe (Majdak i Unković, 2010: 49). U Splitsko-dalmatinskoj županiji od 1990-ih intenzivno se provode programi preventivne i kurativne zaštite koji su vezani uz ovisnosti o psihoaktivnim tvarima. Programi se temelje na modelu primarne prevencije, ranoga prepoznavanja i sekundarne prevencije, te na tercijarnoj razini uz tretmane za rehabilitaciju i resocijalizaciju ovisnika. Od velike je važnosti utjecaj škola, uz pravilan obiteljski utjecaj, one bi trebale problematiku ovisnosti o psihoaktivnim tvarima posvetiti veću pozornost te provoditi aktivnosti i sadržaje u smislu prevencije. Štoviše, pokazalo se da druženje s prijateljima koji ne konzumiraju drogu, bavljenje sportom, te angažiranost u vjerskim i kulturnim aktivnostima može pridonijeti tomu da mlada osoba ne počne konzumirati psihoaktivne supstance (Majdak i Unković, 2010: 66).

Smatra se da se na problemu ovisnosti o psihoaktivnim tvarima treba još puno više raditi i poduzimati akcije za prevenciju konzumacije sredstava ovisnosti u koje bi se mogle uključiti razne ustanove, eksperti, mediji, te osobe koje imaju iskustvo s uporabom droga i poznate osobe koje bi mogle pozitivno motivirati mlade ljude (Majdak i Unković, 2010: 67).

2.8. Stavovi mladih konzumenata o drogama

Živimo u društvu u kojem je konzumacija sredstava ovisnosti iznimno raširena i višedimenzionalna, te kada govorimo o mladima koji konzumiraju sredstva ovisnosti u ovom slučaju; oni nisu ni jedinstveni ni devijantni u odnosu na ostatak društva. Mnoge države su zapravo društva koja opsežno i rutinski koriste sredstva ovisnosti s namjerom da reguliraju i promijene stavove i ponašanja ljudi. U tom kontekstu mladi ljudi su suočeni s dvosmislenim i kontradiktornim porukama u vezi s konzumacijom sredstava ovisnosti. Takve poruke izravno ili neizravno utječu na formiranje stavova o psihoaktivnim tvarima (Mikšaj-Todorović i Doležal, 2002: 161).

2.8.1. Društveni kontekst formiranja stavova mladih prema drogama

Uporaba droga je povezana s uživanjem, seksualnošću i uspjehom, te na taj način postaje normalan aspekt egzistencije odraslih ljudi i način života u kojem se i mladi ljudi socijaliziraju. Velike količine novca troše se na razne poruke mladim ljudima da su sredstva ovisnosti (alkohol i droga) povezana sa zabavom i glamurom. Mlade se upozorava na opasnosti koje dolaze uz konzumaciju sredstava ovisnosti, no također ih se potiče da neke vrste tih sredstava percipiraju na pozitivan način. Štoviše, mladi ljudi se uče da moderiraju konzumaciju psihoaktivnih tvari, da prepoznaju koje tvari su prihvatljive za konzumiranje u određenim socijalnim situacijama te da znaju prepoznati prednosti nekih sredstava ovisnosti u odnosu na druge. Uporabu psihoaktivnih tvari odrasli često pripisuju avanturističkom istraživanju ili mladenačkoj obrani od autoriteta. To su neosporni motivi za mnoge mlade ljude i oni zbog toga imaju pozitivniju sliku o uporabi droga kao dijelu adolescentne razigranosti i mladosti (Mikšaj-Todorović i Doležal, 2002: 162).

2.8.2. Spremnost konzumenata na tretman

Autori Spooner, Mattick i Noffiss istraživanjem su došli do psihosocijalnih ovisničkih profila adolescenata koji su tražili ulazak u institucionalni program vezan uz konzumaciju psihoaktivnih tvari. Među sudionicima istraživanja podjednako su bila zastupljena oba spola, a većina su bili višestruki korisnici sredstava ovisnosti; što je uključivalo kanabis, heroin i

alkohol (Spooner, Mattick i Noffiss, 2000 prema Mikšaj-Todorović i Doležal, 2002: 163). Autori su zaključili da intervencije trebaju biti višedimenzionalne i usmjerene na čimbenike rizika te na poveznice i posljedice konzumacije psihoaktivnih tvari, koliko god je moguće. Konzistentan nalaz do kojeg su došli brojni autori (Weisner i Matzger, 2000 prema Mikšaj-Todorović i Doležal, 2002: 163) je da ljudi s problemom ovisnosti ne dolaze u tretman dok njihovi problemi ne postanu izuzetno ozbiljni ili dok ne interveniraju društvene institucije radi određenih razloga (Mikšaj-Todorović i Doležal, 2002: 163). Prema nalazima autora Nakkena razvoj ovisnosti uključuje 3 glavna stadija (unutarnja promjena, promjena životnog stila i životni slom), te je malo vjerojatno da će se ovisnik odlučiti na tretman prije posljednje faze, odnosno saznanja da je došao u situaciju bez izlaza (Nakken, 1998 prema Mikšaj-Todorović i Doležal, 2002: 163).

3. METODOLOŠKI I EMPIRIJSKI ASPEKTI RADA

3.1. Predmet i ciljevi istraživanje

Predmet ovog istraživanja je percepcija ovisnosti o drogama među mladima na području grada Splita. Opći cilj istraživanja jest ispitati stavove i mišljenja mladih ljudi u Splitu prema drogama. Posebni ciljevi istraživanja su:

- ispitati učestalost konzumacije droga kod mladih;
- ispitati razliku učestalosti konzumacije droga između žena i muškaraca;
- ispitati razliku učestalosti konzumacije droga prema vrsti škole/fakulteta i školskom/fakultetskom uspjehu;
- ispitati obiteljski utjecaj na konzumaciju droga;
- ispitati utjecaj vršnjaka na konzumaciju droga;
- istražiti postoje li razlike u motivaciji za konzumiranjem droga.

3.2. Hipoteze istraživanja

U skladu s postavljenim ciljevima, postavljene su i sljedeće hipoteze istraživanja:

H1: Muškarci su podložniji konzumaciji droga od žena.

H2: Manje uspješni učenici/studenti i učenici strukovnih škola su skloniji konzumaciji droga.

H3: Ukoliko u obitelji postoji povijest ovisnosti o drogama veća je vjerojatnost da i dijete konzumira drogu.

H4: Ukoliko većina vršnjaka se konzumira droge, postoji velika mogućnost da će i pojedinac biti podložan konzumaciji.

H5: Postoje materijalne i socijalne razlike u motivaciji za konzumiranjem droga.

3.3. Metoda istraživanja

Istraživanje je provedeno tijekom lipnja 2021. godine na uzorku punoljetnih stanovnika do 29 godina u gradu Splitu i to metodom ankete pri čemu su podaci prikupljeni putem online upitnika, s obzirom na specifičnu situaciju pandemije koronavirusa. Poveznica za online upitnik je objavljena na raznim *Facebook* grupama, forumima i društvenim mrežama. U istraživanju je sudjelovalo 302 sudionika od čega 144 žene, 136 muškarca i 2 nedefiniranih. Podaci su obrađeni u programu za statističku obradu podataka – SPSS.

3.4. Uzorak

Za potrebe analize uzorka u nastavku rada ćemo iznijeti deskriptivnu statistiku kojom ćemo opisati uzorak prema spolu, dobi, stupnju obrazovanja i prosjeku ocjena, statusu obrazovanja/zaposlenja te obiteljskoj situaciji.

Što se tiče spola, udio žena je 49,7% dok je udio muškaraca 50,3% od ukupnog broja ispitanika koji su se izjasnili na ovo pitanje. Radi lakše interpretacije dobi, ispitanike smo podijelili u četiri dobne skupine. U prvoj skupini do 20 godina je 8,3% ispitanika, u drugoj skupini od 21 godinu do 25 godina je najveći broj ispitanika, njih čak 57%. U trećoj skupini od 26 godina do 30 je 32,8% ispitanika dok je u četvrtoj skupini, onih koji su stariji od 30 godina, njih 2%.

Prema stupnju obrazovanja najveći je broj onih koji su završili četverogodišnju strukovnu školu (27,2%), zatim trogodišnju srednju školu (21,9%). Najmanje je ispitanika s nezavršenom osnovnom školom i završenom osnovnom školom kao jedinim stečenim obrazovanjem (po 1% svaka kategorija), te onih s akademskim stupnjem obrazovanja (1,3%). Najviše je vrlo dobrih učenika (39,7%), dok je najmanje onih s prolaznim uspjehom (12,3%). Što se tiče statusa obrazovanja i/ili zaposlenja najviše je onih koji rade na neodređeno vrijeme (44%). Samo dva ispitanika i dalje pohađaju srednju školu (0,7%), dok ostali studiraju, rade na određeno vrijeme ili paralelno studiraju i rade.

Što se obiteljskih prilika tiče, najviše je ispitanika koji i dalje žive s roditeljima (39,4%), dok je najmanje onih koji žive samo s brat-om/ćom i sestr-om/ama (1,3%). Na pitanje o broju članova u kućanstvu najviše njih se izjasnilo da živi u četveročlanom (29,5%), te tročlanom kućanstvu (25,5%). Najmanje ispitanika živi u kućanstvima koja broje više od 7 članova (2%).

Nešto manje od polovice (41,7%) ispitanika s obitelji provodi svaki dan, dok je najmanje onih koji uopće ne provode vrijeme s obitelji (1,7%). Više od polovice (55,3%) njih ima jako dobar odnos s roditeljima, dok 2,3% nema nikakav odnos s roditeljima. Radi lakše interpretacije financijskih prilika mjesečni kućni budžet smo grupirali u 5 kategorija. Najviše je onih s najvećim budžetom (10001 kn i više), njih 28,8%, te onih s budžetom od 8001kn do 10000kn (27,5%). Najmanje ispitanika živi u kućanstvima s manje od 4000kn (3%).

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Ovo istraživanje o raširenosti ovisnosti o drogama provedeno je tijekom lipnja 2021. godine na punoljetnim stanovnicima grada Splita do 29 godina. Ukupno je bilo 302 ispitanika, od kojih se njih 87 izjasnilo da nisu nikada probali drogu (28,8%), dok se njih 197 (65,2%) izjasnilo da su probali neku vrstu ilegalne droge. Njih 18, odnosno 6% nije se željelo izjasniti na postavljeno pitanje (tablica 1).

Tablica 1. Isprobavanje ilegalnih droga

<i>Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ne	87	28,8
Da	197	65,2
Ne želim se izjasniti	18	6,0
UKUPNO	302	100,0

U anketnom upitniku postavljeno je pitanje koju vrstu ilegalne droge je ispitanik probao. Više od polovice (66,6%) ispitanika probalo je marihuanu/kanabis. Hašiš je probalo 48%, dok je kokain probalo njih 33,1%. Od ostalih droga ispitanici su probali: speed (amfetamin) 29,8%, tablete (Xanax, Helex, Normabel..) 27,8%, sintetski kanabinoidi 26,5%, halucinogeni (gljive,...) 25,5%, ecstasy (MDMA, 'bomboni',...) 24,8%, LSD 13,6%, inhalanti (markeri, aceton, ljepila..) 13,6%, Ice (metamfetamin, "meth") 9,3%, metadon 7,9%, heroin 5%, ketamin 5% te PCP 4,3%. U tablici 2. prikazani su odgovori za tri najčešće korištene droge među mladima u Splitu – marihuana/kanabis, hašiš i kokain.

No međutim, kada govorimo samo o ispitanicima koji su se izjasnili da su probali neku vrstu ilegalne droge (ne ubrajajući ispitanike koji se nisu htjeli izjasniti) tada vidimo da najviše njih (čak 94,8%) je probalo marihuanu, hašiš (68,4%), kokain (47,2%), speed (42,5%), tablete (39,6%), sintetske kanabinoide (37,3%), halucinogene (36,3%), te ecstasy (35,4%). Ostale droge je probalo manje od 30% ispitanika, te je najmanje njih probalo PCP (5,7%), te ketamin i heroin (7,1%).

Tablica 2. Najčešće korištene droge među mladima u Splitu

	Probao/la sam		Nisam probao/la		UKUPNO	
	f	%	f	%	f	%
Marihuana/Kanabis	201	66,6	101	33,4	302	100,0
Hašiš	145	48,0	157	52,0	302	100,0
Kokain	100	33,1	202	66,9	302	100,0

Nadalje, zanimala nas je i učestalost korištenja spomenutih droga. Rezultati su pokazali da marihuanu/kanabis svakodnevno konzumira 20,5% ispitanika, dok je 21,2% ovu vrstu ilegalne droge probalo dva i više puta te je 10,6% ispitanih jedno vrijeme konzumiralo te prestalo. Što se tiče učestalosti korištenja hašiša 16,2% ispitanika je ovu vrstu ilegalne droge probalo 2 i više puta. Jedno vrijeme su konzumirali ali su prestali 15,9% ispitanika, dok njih 7,3% trenutno konzumira hašiš. Što se tiče kokaina, 17,2% je konzumiralo jedno vrijeme, ali i prestalo, 7,9% ga je probalo 2 i više puta dok ga trenutno konzumira njih 3%.

Tablica 3. Učestalost korištenja droga među mladima u Splitu

	Probao/la sam 1 put		Probao/la sam 2 i više puta		Jedno vrijeme sam konzumirao/la, no više nisam		Trenutno konzumiram		Često (svakodnevno) konzumiram		Nisam probao/la		UKUPNO	
	f	%	F	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
Marihuana/Kanabis	19	6,3	64	21,2	32	10,6	31	10,3	62	20,5	94	31,1	302	100,0
Hašiš	14	4,6	49	16,2	48	15,9	22	7,3	12	4	157	52	302	100,0
Kokain	12	4	24	7,9	52	17,2	9	3	1	0,3	204	67,5	302	100,0

Također je postavljeno i pitanje s koliko je godina ispitanik prvi put probao neku vrstu ilegalne droge. Od njih 202 koji su odgovorili na ovo pitanje, najmlađi ispitanik je imao samo 10 godina, dok je najstariji ispitanik imao 25 godina kada je prvi put probao drogu. Prema dobivenim podacima 16,06 je prosječna dob kada mladi u gradu Splitu prvi put probaju neku vrstu ilegalne droge.

Tablica 4. Dob u kojoj mladi prvi put konzumiraju droge

	N	Minimum	Maximum	Prosjek
Ako ste probali neku vrstu ilegalne droge, s koliko godina ste je probali prvi put?	202	10	25	16,06

Ujedno, najviše je onih koji su imali između 16 i 20 godina (52,5%), zatim onih koji su probali drogu do 15 godina starosti (44,1%). Najmanje je onih koji su drogu probali između 21 i 25 godina (3,4%), dok nijedan ispitanik nije imalo više od 25 godina kada je prvi put probao droge.

Tablica 5. Postotak prvog konzumiranja ilegalnih droga po godinama

<i>Ako ste probali neku vrstu ilegalne droge, s koliko godina ste je probali prvi put?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Do 15 godina	89	44,1
Od 16 do 20 godina	106	52,5
Od 21 do 25 godina	7	3,4
26 godina i više	0	0,0
UKUPNO	202	100,0

Većina njih (51%) se na pitanje o ovisnosti u obitelji izjasnilo da nije bilo problema s nekom vrstom ovisnosti (alkohol, droga, igre na sreću..). Njih 34,8% se izjasnilo da je bilo takve vrste problema, dok 14,2% ispitanika ne zna (tablica 6).

Tablica 6. Ovisnosti unutar obitelji ispitanika

<i>Ima li netko u Vašoj obitelji problem s nekom vrstom ovisnosti (alkohol, droga, igre na sreću..)</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ne	154	51,0
Da	105	34,8
Ne znam	43	14,2
UKUPNO	302	100,0

Na pitanje o ovisnosti među prijateljima ili poznanicima čak 77,5% ispitanika je odgovorilo da postoji problem ovisnosti. 14,2% ispitanika smatra da ne postoji takav problem među njihovim prijateljima ili poznanicima, dok 8,3% ispitanika ne zna ili se ne želi izjasniti o postavljenom pitanju (tablica 7).

Tablica 7. Rasprostranjenost ovisnosti među prijateljima i/ili poznanicima ispitanika

<i>Smatrate li da netko od Vaših prijatelja ili poznanika ima problem s nekom vrstom ovisnosti (alkohol, droga, igre na sreću..)</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ne	43	14,2
Da	234	77,5
Ne znam	21	7,0
Ne želim se izjasniti	4	1,3
UKUPNO	302	100,0

Što se tiče pitanja o vrstama droge (lakše/teže), 94,4% ispitanika smatra da postoji takva kategorizacija, dok njih samo 3,6% smatra da ne postoje lakše/teže droge (tablica 8). Među lakšim drogama ispitanici su najčešće nabrajali marihuanu/kanabis, hašiš te tablete (xanax, helex, normabel..). Više od 50% ispitanika smatra da su to lakše droge. Među težim drogama najčešće su izdvajali heroin, Ice (metamfetamin, "meth"), PCP, metadon, ketamin i LSD (više od 90% ispitanika smatra da su to teže droge).

Tablica 8. "Lakše" i "teže" droge

<i>Postoje li, po Vašem mišljenju, "lakše" i "teže" droge</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ne	11	3,6
Da	285	94,4
Ne znam/nisam informiran-a	6	2,0
UKUPNO	302	100,0

Na pitanje je li ispitanik bio u kontaktu s osobom koja konzumira neku vrstu ilegalne droge, njih 90,1% je odgovorilo potvrdno. Većina njih je taj kontakt ostvarila u srednjoj školi (43,6%), te s prijateljima u izlasku (17,3%). 8,9% ispitanika kažu da nisu bili u kontaktu s osobom koja konzumira drogu, dok 1% njih ne zna ili se ne želi izjasniti (tablica 9).

Tablica 9. Kontakt s konzumentima droga

<i>Jeste li do sada bili u kontaktu s osobom koja konzumira neku ilegalnu drogu?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ne	27	8,9
Da	272	90,1
Ne znam/ne mogu procijeniti	3	1,0
UKUPNO	302	100,0

Od onih koji su se izjasnili na pitanje o tome je li im netko ponudio ili ih nagovarao da probaju droge, čak 58,6% je reklo da ih nitko nije nagovarao te da su sami odlučili probati. Bliski prijatelj/prijateljica je nagovorio-la 7,9% ispitanika, stariji momci/cure su nagovorili 7,3% ispitanika dok su dileri utjecali na 1,3% ispitanika. Čak 24,8% ispitanika nije dalo odgovor na postavljeno pitanje (tablica 10).

Tablica 10. Utjecaj okoline na konzumaciju droga

<i>Je li Vam netko ponudio drogu ili Vas nagovarao da je probate?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Nitko me nije nagovarao	119	39,4
Bliski/a prijatelj/ica	24	7,9
Sam sam je odlučio probati	58	19,2
Stariji momci i cure	22	7,3
Dileri	4	1,3
Bez odgovora	75	24,8
UKUPNO	302	100,0

Na pitanje o informiranosti o drogama, čak 77,5% njih smatra da je dovoljno informirano, dok samo 7,9% misli da ne zna dovoljno o drogama. Ne zna i/ili ne može procijeniti 14,6% ispitanika (tablica 11).

Tablica 11. Postotak informiranosti o drogama i posljedicama na zdravlje

<i>Smatrate li da ste dovoljno informirani o drogama i posljedicama koje ostavljaju na zdravlje?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ne	24	7,9
Da	234	77,5
Ne znam/ne mogu procijeniti	44	14,6
UKUPNO	302	100,0

Na pitanje od koga su ispitanici tijekom života dobili najviše informacija o štetnosti droga, čak 65,2% nije dalo odgovor na pitanje. Možemo pretpostaviti da su imali druge izvore informacija od navedenih. Od onih koji su se izjasnili na postavljeno pitanje najviše njih se informiralo preko medija (14,6%) (tablica 12).

Tablica 12. Utjecajni čimbenici za informiranje o štetnosti droga

<i>Od koga ste tijekom života dobili najviše informacija o štetnosti droga?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Od roditelja	27	8,9
Od prijatelja	27	8,9
Od učitelja/nastavnika/profesora	5	1,7
Putem medija	44	14,6
Od doktora	2	0,7
Bez odgovora	197	65,2
UKUPNO	302	100,0

Na pitanje o razlogu uzimanja droge bilo je moguće ponuditi više odgovora u SPSS-u te smo formirali tablicu s višestrukim odgovorima. Tako njih 65,5% misli da mladi posežu za drogama jer 'svi to rade', 57% ispitanika smatra da mladi konzumiraju droge jer im se to sviđa. Nadalje, 50,4% ispitanika misli da mladi u tome vide rješenje problema u kući, s prijateljima, u školi i drugdje. Razlog u skretanju pažnje i želji da budu važniji u društvu vidi 40,8% ispitanika, te njih 28,2% misli da je mlade netko nagovorio na taj čin. Također, iako nije bilo među ponuđenim odgovorima čak deset ispitanika (3,5%) je nadopisalo da razlog zašto mladi konzumiraju droge vide u znatiželji, dosadi i pritisku (tablica 13).

Tablica 13. Motivi za probavanje ilegalnih droga

<i>Što mislite, zbog čega netko poželi probati neku vrstu ilegalne droge?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Skretanje pažnje, biti važniji u društvu	116	40,8
Rješenje problema kod kuće, s prijateljima, u školi	143	50,4
'Svi to rade'	186	65,5
Sviđa im se	162	57,0
Netko ih je nagovorio	80	28,2
Ostalo (znatiželja, dosada, pritisak..)	10	3,5
UKUPNO	697	245,4

Što se tiče pak učestalosti korištenja droga, ispitanici najčešće koriste/su koristili marihuanu/kanabis, čak njih 20,5% tu vrstu droge konzumira često (svakodnevno). 21,2% ispitanika je marihuanu/kanabis probalo 2 i više puta. Hašiš je 2 i više puta probalo 16,2% ispitanika, dok ih je 15,9% jedno vrijeme konzumiralo i prestalo. Speed je također jedno vrijeme konzumiralo i prestalo 15,9% ispitanika. Kokain je jedno vrijeme konzumiralo 17,2% ispitanika, sintetske kanabinoide 11,3% ispitanika, te tablete 8,3%. Ecstasy je 2 i više puta probalo 9,6% ispitanika, dok 10% njih trenutno konzumira halucinogene.

Na pitanje misle li ispitanici da bi mogli postati ovisni o drogi 60,3% smatra da im ne prijete ovisnost, 25,2% ispitanika ipak misli da bi mogli postati ovisni (tablica 14).

Tablica 14. Mogućnost ovisnosti po mišljenjima ispitanika

<i>Mislite li da bi Vi mogli postati ovisni o drogi?</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Ne	182	60,3
Da	76	25,2
Ne znam/ne mogu procijeniti	44	14,6
UKUPNO	302	100,0

Na pitanje što bi preporučili osobama koje se bore s ovisnošću najviše njih je zasebno izdvojio odgovor 'Razgovor s obitelji, prijateljima i slično', njih 10%. Ipak se najviše njih odlučilo na višestruke odgovore, tako je 40 ispitanika (13,2%) izabralo svih pet odgovora kao način borbe s ovisnošću. Uz razgovor, to su odlazak u ustanovu za rehabilitaciju, odlazak u Crkvu (molitvene zajednice), bavljenje sportom i pronalazak hobija.

Na pitanje gdje ispitanici misle da mladi najčešće konzumiraju droge, njih 48,7% smatra da je to u privatnosti svoga doma (uz kombinaciju s ostalim odgovorima). 47% ispitanika misli da se to događa na party-ima, rave party, ultra i slično (uz kombinaciju s ostalim odgovorima). Najviše se ispitanika odlučilo za višestruke odgovore gdje su uz navedena dva najčešća odgovora naveli da mladi konzumiraju droge i u prirodi, kod prijatelja, na druženju s vršnjacima, u kafićima, obrazovnim institucijama i zatvoru.

Što se tiče provođenja slobodnog vremena, najviše njih smatra da svoje vrijeme provode kvalitetno i korisno (71,5%) uz naravno kombinaciju s drugim odgovorima. Najviše je onih

koji su za višestruki odgovor odabrali da svoje vrijeme provode kvalitetno i korisno ali je ipak potrebno više mogućnosti za mlade u Splitu (30,1%).

Na posljednje pitanje zašto ispitanici smatraju da mladi ne bi trebali konzumirati droge, od zasebnih odgovora ispitanici su najviše istaknuli da je droga štetna za zdravlje (62,9%) uz kombinaciju s ostalim odgovorima. Najveći broj ispitanika se odlučio za kombinaciju svih odgovora na postavljeno pitanje, te smatraju da mladi ne bi trebali konzumirati droge jer je štetna za zdravlje, uništava život i vodi u smrt, zahtijeva mnogo novca i vodi u kriminal, uzimajući drogu ubijamo sami sebe, pati cijela obitelj i prijatelji, te da u životu ima mnogo ljepših stvari od droge i da se svi problemi mogu riješiti i ne treba tražiti utjehu u drogi.

U sljedećem dijelu rada ispitat ćemo postavljene hipoteze.

Prvom hipotezom smo pretpostavili da su muškarci podložniji konzumaciji droga od žena. Hi-kvadrat testom nije se pokazala statistički značajna razlika između muškaraca i žena po pitanju konzumacije ilegalnih droga ($\chi^2=...$,516; $df=1$; $p=0,473$), pa se hipoteza H1 odbacuje. U tablici 15. Vidljivo je da 67,4% žena te 71,3% muškaraca je probalo neku vrstu ilegalne droge.

Tablica 15. Konzumacija droga u odnosu na spol

		Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?			
		Ne	Da	UKUPNO	
Spol	Žensko	F	47	97	144
		%	32,6	67,4	100
	Muško	F	39	97	136
		%	28,7	71,3	100
UKUPNO		F	86	194	280
		%	30,7	69,3	100

Drugom hipotezom smo pretpostavili da su manje uspješni učenici/studenti i učenici strukovnih škola skloniji konzumaciji droga. Za ispitivanje hipoteze koristili smo Hi-kvadrat test koji je pokazao da postoji statistički značajna razlika između sklonosti konzumacije droga i uspješnosti učenika/studenata ($\chi^2=9,930$; $df=3$; $p=0,019$) pri čemu je 59,3% odličnih učenika, 65,2% vrlo dobrih, 75,9% dobrih učenika te 87,1% onih koji su imali prolaznu ocjenu u srednjoj školi probalo neku vrstu ilegalne droge. Stoga, može se zaključiti da kako prosjek ocjena u srednjoj školi pada tako postotak učenika koji su probali neku vrstu droge raste.

Tablica 16. Konzumacija droga u odnosu na prosjek u srednjoj školi

			Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?		
			Ne	Da	UKUPNO
Prosjek u srednjoj školi	Odličan učenik	F	24	35	59
		%	40,7	59,3	100
	Vrlo dobar učenik	F	40	75	115
		%	34,8	65,2	100
	Dobar učenik	F	19	60	79
		%	24,1	75,9	100
	Prolazan učenik	F	4	27	31
		%	12,9	87,1	100
UKUPNO		F	87	197	284
		%	30,6	69,4	100

Ujedno, Hi-kvadrat testom smo ispitali povezanost višeg stupnja obrazovanja te manje sklonosti konzumaciji droga. I ovdje se pokazala statistički značajna razlika ($\chi^2=13,593$; $df=5$; $p=0,018$) pri čemu je 80% onih s nezavršenom i/ili završenom osnovnom školom probalo neku vrstu ilegalne droge. Nadalje, 79,3% onih sa završenom trogodišnjom srednjom školom, 65% sa završenom gimnazijom, 67,9% onih koji su završili neku četverogodišnju strukovnu školu te 77,8% onih sa završenim preddiplomskim studijem je probalo neku vrstu droge, te najmanji broj, njih 44,8% na diplomskom studiju i s akademskim stupnjem obrazovanja (mr., dr.). Stoga, veća je vjerojatnost da će ispitanici s manjim stupnjem obrazovanja probati neku od ilegalnih droga pa se hipoteza H2 prihvaća.

Trećom hipotezom smo pretpostavili da ukoliko u obitelji postoji problem s ovisnosti (alkohol, droga, igre na sreću...) veća je vjerojatnost da će i dijete konzumirati drogu. Za ispitivanje hipoteze koristili smo Hi-kvadrat test koji je pokazao da postoji povezanost između ovisnosti u obitelji i sklonosti konzumaciji droga ($\chi^2=7,547$; $df=2$; $p=0,023$) pri čemu 62,8% ispitanika koji su odgovorili negativno na pitanje postoji li u obitelji problem s nekom vrstom ovisnosti probalo je neku vrstu ilegalne droge, dok je njih 79,4% koji su odgovorili potvrdno na postavljeno pitanje eksperimentiralo s drogom. Prema navedenom može se zaključiti kako je veća vjerojatnost da će dijete eksperimentirati s drogom ukoliko u obitelji postoji povijest neke vrste ovisnosti, pa se hipoteza H3 prihvaća.

Tablica 17. Konzumacija droga u odnosu na sklonost ovisnosti u obitelji

			Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?		
			Ne	Da	UKUPNO
Ima li netko u Vašoj obitelji problem s nekom vrstom ovisnosti (alkohol, droga, igre na sreću..)	Ne	F	55	93	148
		%	37,2	62,8	100
	Da	F	20	77	97
		%	20,6	79,4	100
	Ne znam	F	12	27	39
		%	30,8	69,2	100
UKUPNO		F	87	197	284
		%	30,6	69,4	100

Četvrtom hipotezom smo pretpostavili da ukoliko većina vršnjaka (osoba u neposrednoj blizini – škola, fakultet, radno mjesto, izlasci) konzumira droge, postoji velika mogućnost da će i pojedinac biti podložan konzumaciji. Za ispitivanje hipoteze koristili smo Hi-kvadrat test. Pokazala se statistički značajna razlika ($\chi^2=37,048$; $df=1$; $p=0,000$) pri čemu ‘samo’ 16% ispitanika koji nisu bili u nekom kontaktu s osobom koja konzumira droge je probalo neku vrstu ilegalne droge. Nasuprot tome, njih 74,7% koji su bili u nekom kontaktu s osobom koja konzumira droge, i sami su eksperimentirali s drogom. Prema navedenom može se zaključiti kako je veća vjerojatnost da će ispitanik eksperimentirati s drogom ukoliko vršnjaci/kontakti u neposrednoj blizini (u školi, na fakultetu, na radnom mjestu ili u izlascima) konzumiraju droge pa se hipoteza H4 prihvaća.

Tablica 18. Konzumacija droga u odnosu na sklonost konzumaciji vršnjaka/osoba u neposrednoj blizini

			Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?		
			Ne	Da	UKUPNO
Jeste li do sada bili u kontaktu s osobom koja konzumira neku ilegalnu drogu?	Ne	f	21	4	25
		%	84	16	100
	Da	f	65	192	257
		%	25,3	74,7	100
UKUPNO		f	86	196	282
		%	30,5	69,5	100

Petom hipotezom smo pretpostavili da postoje određene razlike u motivaciji za konzumiranjem droga i to materijalne i socijalne prirode. U nastavku ćemo analizirati ovisnost kućnog budžeta i sklonosti konzumiranju droga, kao i učestalost provedenog vremena s obitelji te odnos s roditeljima. Za ispitivanje hipoteze koristili smo Hi-kvadrat koji je pokazao da ne postoji ovisnost mjesečnog kućnog budžeta i sklonosti konzumaciji droga, odnosno da ne postoje određene materijalne razlike među ispitanicima koji su odlučili probati drogu. ($\chi^2=4,374$; $df=4$; $p=0,358$). Prema tablici 19., svi ispitanici kojima je kućni budžet do 4000kn su probali neku vrstu droge. Ujedno, kako mjesečni kućni budžet raste nema velike razlike u postotku onih koji su probali drogu u odnosu na kategoriju budžeta.

Tablica 19. Konzumacija droga u odnosu na mjesečni kućni budžet

			Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?			
			Ne	Da	UKUPNO	
Mjesečni kućni budžet	Do 4000 kn	f	0	6	6	
		%	0	100	100	
	Od 4001 do 6000 kn	f	19	30	49	
		%	38,8	61,2	100	
	Od 6001 do 8000 kn	f	19	47	66	
		%	28,8	71,2	100	
	Od 8001 do 10000 kn	f	23	56	79	
		%	29,1	70,9	100	
	10001 kn i više	f	26	58	84	
		%	31	69	100	
	UKUPNO		f	87	197	284
			%	30,6	69,4	100

Nadalje, za analizu socijalnih razlika u motivaciji za konzumiranjem droga ispitali smo utjecaj učestalosti provođenja vremena s obitelji i odnosa s roditeljima na sklonost konzumaciji droga. Naša je pretpostavka da će ispitanici koji provode više vremena s obitelji i imaju kvalitetniji odnos s roditeljima biti manje podložni eksperimentiranju s drogama. Za ispitivanje hipoteze koristili smo Hi-kvadrat test kojim se nije pronašla povezanost između učestalosti provođenja vremena s obitelji i sklonosti konzumaciji droga ($\chi^2=1,524$; $df=4$; $p=0,822$). Prema podacima u tablici 20. nema velike razlike u postotku onih koji provode češće vrijeme s obitelji (svaki dan s obitelji provodi 66,4% onih koji su probali neku vrstu ilegalne droge) i onih koji to rade rijetko (77,8% ih je probalo drogu).

Tablica 20. Konzumacija droga u odnosu na provođenje vremena s obitelji

			Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?			
			Ne	Da	UKUPNO	
Koliko često provodite vrijeme s obitelji?	Svaki dan	f	40	79	119	
		%	33,6	66,4	100	
	Par puta tjedno	f	28	70	98	
		%	28,6	71,4	100	
	Jednom mjesečno	f	13	31	44	
		%	29,5	70,5	100	
	Rijetko	f	4	14	18	
		%	22,2	77,8	100	
	Ne provodim vrijeme s obitelji	f	2	3	5	
		%	40	60	100	
	UKUPNO		f	87	197	284
			%	30,6	69,4	100

Nadalje, željeli smo ispitati ima li odnos s roditeljima (kao mogući socijalni faktor pri motivaciji za konzumiranjem droga) utjecaj na sklonost eksperimentiranju s drogama pri čemu se hi-kvadrat testom evidentiralo da ne postoji statistički značajna razlika ($\chi^2=2,256$; $df=2$; $p=0,324$). Podaci iz tablice 21. Pokazuju da od onih koji imaju loš ili nemaju nikakav odnos s roditeljima 73,7% je probalo drogu, dok je 74,3% onih koji imaju dobar odnos s roditeljima također konzumiralo istu, kao i 65,9% onih koji imaju jako dobar odnos s roditeljima. Prema navedenom možemo zaključiti da ne postoji velika razlika u sklonosti prema konzumaciji droga u odnosu na kvalitetu odnosa s roditeljima. S obzirom na to da se se nije pokazala statistički značajna razlika na nijednoj od tri ispitivane varijable, hipoteza H5 se odbacuje.

Tablica 21. Konzumacija droga u odnosu na odnos s obitelji

			Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?		
			Ne	Da	UKUPNO
Odnos s roditeljima	Loš / nemam odnos s roditeljima	f	5	14	19
		%	26,3	73,7	100
	Dobar	f	26	75	101
		%	25,7	74,3	100
	Jako dobar	f	56	108	164
		%	34,1	65,9	100
UKUPNO		f	87	197	284
		%	30,6	69,4	100

Konačno, ispitali smo određene psihološke razloge kao mogući faktor motivacije za konzumiranjem droga. S obzirom da je na pitanje bilo moguće ponuditi više odgovora u SPSS-u smo formirali tablicu s višestrukim odgovorima. Tako njih 65,5% misli da mladi posežu za drogama jer 'svi to rade', a 57% ispitanika smatra da mladi konzumiraju droge jer im se to sviđa. Nadalje, polovica (50,4%) ispitanika misli da mladi u tome vide rješenje problema u kući, s prijateljima, u školi i drugdje. Razlog u skretanju pažnje i želji da budu važniji u društvu vidi 40,8% ispitanika, te njih 28,2% misli da je mlade netko nagovorio na taj čin. Također, iako nije bilo među ponuđenim odgovorima čak 10 ispitanika je nadopisalo da razlog zašto mladi konzumiraju droge vide u znatiželji, dosadi i pritisku (tablica 22).

Tablica 22. Psihološke razlike u motivaciji za konzumiranjem droga

		f	% u odnosu na sve odgovore	% u odnosu na N ispitanika
Psihološke razlike u motivaciji za konzumiranjem droga.	Skretanje pažnje, biti važniji u društvu	116	16,6	40,8
	Rješenje problema kod kuće, s prijateljima, u školi	143	20,5	50,4
	'Svi to rade'	186	26,7	65,5
	Sviđa im se	162	23,2	57
	Netko ih je nagovorio	80	11,5	28,2
	Ostalo (znatiželja, dosada, pritisak..)	10	1,4	3,5
UKUPNO		697	100	245,4

5. ZAKLJUČAK

Ovisnost je i dalje tabu tema u Hrvatskoj. O ovisnosti o drogama ne raspravlja se u javnosti, te većina ljudi nije informirana o konzumaciji droga i ovisnosti te ne prave razliku između lakih i teških droga. Štoviše uopće se ne shvaća da je ovisnost o drogama psihološki problem i zdravstveno stanje, te zbog toga one koji pate od ovisnosti označavaju kao kriminalce i ne pruža im se potrebna pomoć.

U ovom istraživanju provedenom tokom lipnja 2021. godine na punoljetnim stanovnicima grada Splita pokazalo se da od 302 ispitanika, njih čak 65,2% je barem jednom u životu probalo neku vrstu droge, dok njih 28,8% nikada nije probalo drogu, te se 6% ispitanika nije htjelo izjasniti. Također je utvrđeno da je najmlađi ispitanik imao samo 10 godina kada je probao drogu, a najstariji ispitanik je imao 25 godina kada je prvi put probao drogu. Prema dobivenim podacima 16,06 je prosječna dob kada mladi u gradu Splitu prvi put probaju neku vrstu ilegalne droge. Među ostalim pokazalo se da ne postoji ovisnost spola i podložnosti konzumaciji droga, odnosno konzumacija droga ne ovisi o spolu. Usto smo utvrdili da postoji ovisnost uspjeha u srednjoj školi i sklonosti konzumaciji droga, odnosno konzumacija droga ovisi o uspjehu u školi (veća je vjerojatnost da će učenici s nižim prosjekom probati neku od ilegalnih droga nego učenici s odličnim uspjehom). Također smo dokazali da ako u obitelji postoji netko tko ima problem s ovisnosti da je veća vjerojatnost da će i dijete s vremenom probati neku od ilegalnih droga. Između ostalog utvrdili smo da postoji ovisnost utjecaja vršnjaka/osoba u neposrednoj blizini i sklonosti konzumaciji droga, te da je veća vjerojatnost da će ispitanici koji jesu/su bili u kontaktu s nekim tko je probao drogu i oni sami probati. Rezultati istraživanja su ujedno pokazali da ne postoji ovisnost mjesečnog kućnog budžeta i sklonosti konzumaciji droga, odnosno da ne postoje određene materijalne razlike među ispitanicima koji su odlučili probati drogu; da ne postoji ovisnost učestalosti provođenja vremena s obitelji i sklonosti konzumaciji droga, te da ne postoji ovisnost kvalitete odnosa s roditeljima i sklonosti konzumaciji droga.

Konačno, može se zaključiti da je konzumacija droga vrlo raširena na području grada Splita među mladima, te da postoje razni motivi zašto mladi posežu za drogom. Također je bitno zaključiti da je potrebno ne stigmatizirati ovisnike i treba im se pružiti potrebna pomoć. Jako je bitno educirati mlade ljude na vrijeme o opasnostima droga i ovisnosti. Među ostalim potrebno je i više aktivnosti za mlade jer je veliki postotak ispitanika naveo dosadu kao razlog konzumiranja droga. Trebalo bi povećati broj programa prevencije kako u Splitu, tako i diljem

Hrvatske, te bi se trebali slični programi prevencije održavati i u osnovnim i srednjim školama. Potrebno je zaštititi mlade i pružiti im pomoć tako da i oni mogu educirati i zaštititi druge.

6. LITERATURA

1. Bognar, L. (2005). Pedagoški aspekt problema ovisnosti kod mladih. **Pedagogijska istraživanja**, 1 (2): 113-124.
2. Brajša-Žganec, A.; Raboteg-Šarić, Z.; Glavak, R. (2002). Spolne razlike u povezanosti između nekih obiteljskih čimbenika i zlouporabe sredstava ovisnosti u adolescenata. **Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja**, 2-3 (58-59) (11): 335-352.
3. Greblo, Z. (2005). Religioznost, obiteljski čimbenici i zloupotreba droga kod adolescenata. **Ljetopis socijalnog rada**, 2 (12): 263-279.
4. Hudolin, V. (1986). Ovisnost mladih o alkoholu i drogi. **Bogoslovska smotra**, 3-4 (56): 285-307.
5. Krnić, R. (2013). Ples i upotreba droga kao značenjske prakse u sociologiji rave-kulture. **Sociologija i prostor: časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja**, 1 (195) (51): 91-107.
6. Majdak, M.; Unković, L. (2010). Zloporaba opojnih droga među adolescentima na području grada Splita. **Napredak: časopis za pedagojsku teoriju i praksu**, 1 (151): 45-68.
7. Mikšaj-Todorović, Lj.; Doležal, D. (2002). Stavovi mladih konzumenata o drogama i spremnost za uključivanje u tretman. **Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju**, 2 (10): 161-173.
8. Ricijaš, N.; Leskovar, L. (2019). Prevalence and the frequency of psychoactive substance consumption of youth in educational institutions – differences with regards to the type of institution and knowledge about psychoactive substances. **Kriminologija & socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju**, 1 (27): 35-67.
9. Sakoman, S. (2009). Uloga obitelji u razvoju ovisničkih ponašanja. **Medicus**, 2 (18): 193-204.
10. Šakić, V.; Vrselja, I.; Wertag, A. (2013). Odnos između ličnosti i upotrebe droga kod adolescenata: učinci vršnjaka koji zloupotrebljavaju droge i spola. **Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja**, 4 (22): 651-669.

7. METODOLOŠKA ARHIVA

7.1. Upitnik korišten u anketnom istraživanju (2021.)

FILOZOFSKI FAKULTET

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Odsjek za sociologiju

Poštovani/a,

Molimo Vas da ispunite anketu o ovisnosti i konzumaciji droga. Istraživanje se provodi u sklopu završnog rada na Filozofskom fakultetu. Anketa je anonimna, što znači da je ne potpisujete i da nitko neće provjeravati tvoje odgovore. Dobivene informacije ostaju povjerljive i koristiti će se isključivo u znanstvene svrhe.

Unaprijed zahvaljujemo!

1.Spol:

- Muški
- Ženski
- Ostali

2.Dob: _____

3.Stupanj obrazovanja:

- Nezavršena osnovna škola
- Završena osnovna škola
- Trogodišnja srednja škola
- Četverogodišnja srednja škola (Gimnazija)
- Četverogodišnja srednja škola (Strukovna)
- Preddiplomski studij
- Diplomski studij
- Akademski stupanj (mr.,dr.)

4.Tijekom srednje škole ste bili:

- Odličan učenik
- Vrlo dobar učenik
- Dobar učenik
- Prolazan učenik
- _____

5.Trenutno:

- Pohađam srednju školu
- Pohađam preddiplomski studij
- Pohađam diplomski studij
- Radim na određeno vrijeme
- Radim na neodređeno vrijeme
- Ništa od navedenog

6.S kim živite? (Označite više ako je potrebno)

- S roditeljima
- S bakom i djedom
- S bratom/ćom i sestrom/ama
- S jednim roditeljem
- S cimerima
- S partnerom/icom (bračnim, izvanbračnim)
- S djetetom/djecom
- Sam

7.Broj članova u obitelji:

8. Ukupni mjesečni prihod u domaćinstvu:

- 1000 do 2000 kn
- 2001 do 4000 kn
- 4001 do 6000 kn
- 6001 do 8000 kn
- 8001 do 10000 kn
- 10001 i više

9. Koliko često provodite vrijeme s obitelji?

- Svaki dan
- Par puta tjedno
- Jednom mjesečno
- Rijetko
- Ne provodim vrijeme s obitelji

10. Vaš odnos s roditeljima je:

- Loš
- Dobar
- Jako dobar
- Nemam odnos s roditeljima

11. Da li itko u Vašoj obitelji ima problema s nekom vrstom ovisnosti (alkohol, droga, igre na sreću..)?

- Ne
- Da
- Ne znam
- Ne želim se izjasniti

12. Smatrate li da netko od Vaših prijatelja ili poznanika ima problem s nekom vrstom ovisnosti (alkohol, droga, igre na sreću..):

- Ne
- Da
- Ne znam
- Ne želim se izjasniti

13. Postoje li, po Vašem mišljenju, "lakše" i "teže" droge:

- Ne
- Da
- Ne znam/ nisam informiran/a

14. Označite s znakom X "lakše" i "teže" droge, po Vašem mišljenju:

Vrste droga:	"Lakše" droge	"Teže" droge
Marihuana/Kanabis		
Hašiš		
Speed (amfetamin)		
Sintetski kanabinoidi		
Kokain		
Halucinogeni (gljive..)		
Ecstasy (MDMA, "bomboni")		
LSD		
Heroin		
Inhalanti (markeri, aceton, ljepila..)		
Ketamin		
Ice (metamfetamin, "meth")		
Metadon		
PCP		
Tablete (xanax, helex, normabel..)		

15. Jeste li do sada bili u kontakt s osobom koja konzumira neku ilegalnu drogu?

- Ne, nisam imao/la kontakt
- Da, prije osnovne škole
- Da, u osnovnoj školi
- Da, u srednjoj školi
- Da, na fakultetu
- Da, na radnom mjestu
- Da, s prijateljima u izlasku
- Ne znam/ ne mogu procijeniti

16. Je li Vam netko ponudio drogu ili Vas nagovarao da je probate?

- Nitko me nije nagovarao
- Bliski/a prijatelj/ica
- Sam sam je odlučio probati
- Stariji momci i cure
- Dileri
- _____

17. Koja sredstva ovisnosti (drogu) najčešće uzimaju mladi, po Vašem mišljenju (navedi):

18. Smatrate li da ste dovoljno informirani o drogama i posljedicama koje ostavljaju na zdravlje?

- Ne
- Da
- Ne znam/ ne mogu procijeniti

19. Od koga ste tijekom života dobili najviše informacija o štetnosti droga?

- Od roditelja
- Od prijatelja
- Od učitelja/nastavnika/profesora
- Putem medija
- Od doktora

20. Što mislite, zbog čega neko poželi probati neku vrstu ilegalne droge?

- Da bih skrenuo/la pažnju na sebe, bio/la „važniji/a,, u društvu
- Zbog mišljenja da će tako riješiti probleme kod kuće, s prijateljima, u školi ili slično
- Jer "svi to rade"
- Jer im godi i sviđa im se
- Zato što ih je netko nagovorio na to
- _____
- _____

21. Jeste li ikada probali neku vrstu ilegalne droge?

- Ne
- Da
- Ne želim se izjasniti

22. Ako ste odgovorili potvrdno na pitanje poviše, molimo Vas znakom X označite što ste probali:

Vrste droga:	Nisam probao/la	Probao/la sam
Marihuana/Kanabis		
Hašiš		
Speed (amfetamin)		
Sintetski kanabinoidi		
Kokain		
Halucinogeni (gljive..)		
Ecstasy (MDMA, "bomboni")		
LSD		
Heroin		
Inhalanti (markeri, aceton, ljepila..)		
Ketamin		
Ice (metamfetamin, "meth")		
Metadon		
PCP		
Tablete (xanax, helex, normabel..)		

23. Ako ste probali neku vrstu ilegalne droge, s koliko godina ste je probali prvi put?

24. Ako ste probali neku vrstu ilegalne droge, što ste probali i koliko puta?

	Nisam probao/la	Probao/la sam 1 put	Probao/la sam 2 i više puta	Jedno vrijeme sam konzumirao/la	Trenutno konzumiram	Često (svakodnevno) konzumiram
Marihuana/Kanabis						
Hašiš						
Speed (amfetamin)						
Sintetski kanabinoidi						
Kokain						
Halucinogeni (gljive..)						
Ecstasy/MDMA (bomboni..)						
LSD						
Heroin						
Inhalanti (markeri, aceton, ljepilo..)						
Ketamin						
Ice (metamfetamin, "meth")						
Metadon						
PCP						
Tablete (xanax..)						

25. Mislite li da bi Vi mogli postati ovisni o drogi?

- Ne
- Da
- Ne znam/ ne mogu procijeniti

26. Što bih preporučili osobama koje se bore s ovisnošću?

- Razgovor s obitelji, prijateljima i slično
- Odlazak u ustanovu za rehabilitaciju
- Odlazak u Crkvu (molitvene zajednice)
- Bavljenje sportom
- Pronalazak hobija

27. Gdje mislite da ljudi najčešće konzumiraju droge?

- U privatnosti svog doma
- Na party-ima (rave party, ultra i slično)
- U prirodi
- Kod prijatelja, na druženju s vršnjacima
- U kafićima
- U obrazovnim ustanovama
- U zatvoru
- _____

28. Na koji način najčešće provodite slobodno vrijeme?

- Izlazim u disko klubove
- Provodim vrijeme u prirodi
- Izlazim u kafiće
- Družim se s vršnjacima u stanu, kući ili slično
- Bavim se sportom
- Lutam bez cilja
- Uopće ne izlazim
- _____

29. Kada razmišljate o načinu provođenja slobodnog vremena, zaključujete da:

- ga provodite kvalitetno i korisno
- ga provodite nekvalitetno i beskorisno
- se uglavnom dosađujete
- je potrebno više mogućnosti za mlade u gradu Splitu

30. Zašto smatrate da ne bi trebali konzumirati drogu?

- Droga je štetna za zdravlje
- Uništava život i vodi u smrt
- Zahtijeva mnogo novca i vodi u kriminal
- Uzimajući drogu ubijamo sami sebe
- Pati cijela obitelj i prijatelji
- U životu ima mnogo ljepših stvari od droge
- Svi problemi mogu se riješiti i ne treba tražiti utjehu u drogi

7.2. Protokol korišten u istraživanju (2021.)

Ime i prezime anketara: _____ Dan anketiranja: _____ Mjesto: _____

PITANJE

ISPITANICI

↓	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1																				
2																				
3																				
4																				
5																				
6																				
7																				
8																				
9																				
10																				
11																				
12																				
13																				
14																				
15																				
16																				
17																				
18																				
19																				
20																				
21																				
22																				
23																				
24																				
25																				
26																				
27																				
28																				
29																				
30																				

SAŽETAK

Predmet ovog sociološkog istraživanja je percepcija ovisnosti o drogama među mladima na području grada Splita. Istraživanje je provedeno tijekom lipnja 2021. godine na uzorku punoljetnih stanovnika do 29 godina u gradu Splitu i to metodom ankete pri čemu su podaci prikupljeni putem online upitnika, s obzirom na specifičnu situaciju pandemije koronavirusa. Poveznica za online upitnik je objavljena na raznim Facebook grupama, forumima i društvenim mrežama, te je u istraživanju sudjelovalo 302 sudionika. Rezultati su pokazali da je većina ispitanika probala barem jednu vrstu ilegalne droge jednom u svom životu, no tri najčešće konzumirane droge su marihuana, hašiš i kokain. Rezultati su pokazali da kako prosjek ocjena u srednjoj školi pada tako postotak učenika koji su probali neku vrstu droge raste, da postoji povezanost između ovisnosti u obitelji i sklonosti konzumaciji droga, te da je veća vjerojatnost da će ispitanik eksperimentirati s drogom ukoliko vršnjaci u neposrednoj blizini konzumiraju drogu. S druge strane, nije uočena statistički značajna razlika između muškaraca i žena po pitanju konzumacije ilegalnih droga, te se pokazalo da ne postoji ovisnost mjesečnog kućnog budžeta i sklonosti konzumaciji droga. Na kraju ovog istraživanja može se zaključiti da je konzumacija droga vrlo raširena na području grada Splita među mladima i da postoje razni motivi zašto mladi posežu za drogom, te da je potrebno povećati broj programa prevencije kako u Splitu, tako i diljem Hrvatske.

Ključne riječi: *sociološko istraživanje, droga, mladi, ovisnost, Split*

SUMMARY

The subject of this sociological research is the perception of drug addiction among young people in the city of Split. The research was conducted in June 2021 on a sample of adult residents up to 29 years of age in the city of Split using a survey method where data was collected through an online questionnaire, given the specific situation of the coronavirus pandemic. The link to the online questionnaire was posted on various Facebook groups, forums and social networks, and 302 participants participated in the survey. The results showed that most respondents had tried at least one type of illegal drug at least once in their lives, but the three most commonly consumed drugs were marijuana, hashish, and cocaine. Data show that as the average grades in high schools decreases, the percentage of students who tried some type of drug increases, that there is a connection between family addiction and drug addiction, and that the respondent is more likely to experiment with drugs if peers in the immediate vicinity consume the drug. On the other hand, no statistically significant difference was observed between men and women in terms of illegal drug use, and it was shown that there is no dependence of monthly household budget and propensity to use drugs. At the end of this research it can be concluded that drug use is very widespread in the city of Split among young people and that there are various motives why young people resort to drugs, and that it is necessary to increase the number of prevention programs in Split and throughout Croatia.

Keywords: *sociological research, drugs, youth, addiction, Split*

BILJEŠKA O AUTORICI

IRA ZEČIĆ rođena je 11. kolovoza 1997. godine u Splitu. U Splitu završava osnovnu školu „Lučac“ te upisuje srednju školu – smjer komercijalist, u komercijalno-trgovačkoj školi u Splitu, 2016. godine. Od listopada iste godine, redovna je studentica Filozofskog fakulteta u Splitu, Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta u Splitu.

E-mail: zecicira@gmail.com izecic@ffst.hr

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ira Žečić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce Sociologije, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 29.09.2021.

Potpis

Obrazac I.P.

Izjava o pohrani završnog/diplomskog rada (podertajte odgovarajuće) u Digitalni
repositorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Student/ica: Ira Zečić
Naslov rada: Prisutnost droga u životima mladih: primjer grada Splita
Znanstveno područje: Društvene promjene
Znanstveno polje: Sociologija
Vrsta rada: Završni rad

Mentor/ica rada:

izv. prof. dr. sc. Gorana Bandalović

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Komentor/ica rada:

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Članovi povjerenstva:

izv. prof. dr. sc. Ivanka Bužev, izv. prof. dr. sc. Marija Lončar

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uredenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

- a) rad u otvorenom pristupu
 b) rad dostupan studentima i djelatnicima FFST
 c) široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).
(zaokružite odgovarajuće)

U slučaju potrebe (dodatnog) ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Mjesto, nadnevak: Split, 29. 09. 2021.

Potpis studenta/studentice: Ira